

**MULTI-ETHNIC
CARAVAN**
FOR PEACE AND
COHABITATION

Sastanci u Prizrenu: Opštinski i verski lideri

Decembar 2024

Pripremili:

*Kosovski institut za istraživanje i razvoj
politike (KIPRED)*

*Kontakt: Ul. Major Mehmet Bushi, H.III/1,
10 000 Priština, Kosovo.
Tel: +383 (0)38 542 778
Web-site: www.kipred.org
Email: info@kipred.org*

NVO AKTIV

*Kontakt: Ul. Kralja Petra I,
183a, Mitrovica, Kosovo.
Tel: +381 (0) 64 310 6660
Web-site: www.ngoaktiv.org
Email: office@ngoaktiv.org*

Podržano od strane:

Informacije u ovoj publikaciji date su u okviru projekta „Multi-etnički karavan za mir i suživot“, koji sprovodi Kosovski institut za istraživanje i razvoj politika (KIPRED) u partnerstvu sa nevladinom organizacijom AKTIV, a uz podršku Kosovske fondacije za otvoreno društvo (KFOS). Cilj ove publikacije je da predstavi sažetak zaključaka i tema obrađenih na multietničkim dijalozima u Prizrenu. Stavovi i mišljenja izraženi u ovoj publikaciji pripadaju učesnicima i ne odražavaju nužno zvaničnu politiku ili stavove KFOS-a.

Predgovor

Inicijativa civilnog društva „Multietnički karavan za mir i suživot“ okuplja 10 predstavnika albanske i srpske zajednice civilnog društva, predvođenih Kosovskim institutom za istraživanje i razvoj politika (KIPRED), sa sedištem u Prištini, i nevladinom organizacijom Aktiv, sa sedištem u Severnoj Mitrovici. Ovu inicijativu podržava Kosovska fondacija za otvoreno društvo (KFOS).

„Multietnički karavan za mir i suživot“ ima za cilj da podstakne dijalog, razumevanje i saradnju između različitih etničkih i verskih zajednica, kao i da doprinese jačanju međuetničkog suživota na Kosovu.

Jedinstveni aspekt ove inicijative su „Pisma želja i očekivanja“, koja su napisali učesnici Karavana. Ova pisma izražavaju njihove nade i vizije za suživot i uzajamno poštovanje između različitih etničkih grupa. Ona služe kao osnova za naše razgovore sa gradonačelnicima i verskim liderima, a uključuju i predloge za unapređenje odnosa i suživota između etničkih zajednica.

Pozivamo vas da podržite ciljeve ove inicijative u jačanju temelja i izgradnji multietničkog, demokratskog i liberalnog društva na Kosovu.

Lulzim Peci
Izvršni direktor
KIPRED

Miodrag Milićević
Izvršni direktor
NVO AKTIV

Sadržaj

I.	Uvod	4
	Ključni zaključci sa sastanka sa verskim liderima.....	6
II.	Zaključci i obaveze za buduće aktivnosti.....	11
III.	Pisma očekivanja i želja.....	14
	g. Shaqir Totaj, gradonačelnik, opština Prizren.....	14
	G .Valon ef. Ibrahim, lider saveta islamske zajednice	22
	Velečasni Don Shan Zefi, Vikar Katoličke biskupije Prizren-Pristina	31
	Protosinđel Isidor, Zamenik rektora Prizrenske bogoslovije	39

I. Uvod

„Multietnički karavan za mir i suživot“ završio je svoju petu i poslednju stanicu za 2024. godinu u Prizrenu – istorijskom centru Kosova za sve etničke i verske zajednice na Kosovu.

Sastanci su uključivali gradonačelnika opštine Prizren, lokalnog lidera Islamskog saveta, lokalnog lidera Katoličke crkve i zamenika dekana Bogoslovije Srpske Pravoslavne Crkve.

U središtu ove inicijative nalaze se „Pisma želja i očekivanja“, koja pažljivo sastavljaju učesnici karavana. Ova pisma nisu samo formalnost; ona predstavljaju iskrene nade i vizije autora za budućnost u kojoj različite etničke grupe žive zajedno u međusobnom poštovanju i miru. Pisma su temelj dijaloga, vodeći diskusije sa gradonačelnicima i verskim liderima. Ona sadrže promišljene predloge usmerene ka unapređenju međuetničkih odnosa i poboljšanju svakodnevnog suživota zajednica.

Uoči sastanaka, svi članovi Karavana napisali su „Pisma želja i očekivanja“ ključnim sagovornicima u Prizrenu: gradonačelniku Shaqir Totaj, lokalnom šefu Islamske zajednice – Valon ef. Ibrahim, velečasnom Don Shan Zefi, vikaru Katoličke biskupije Prizren-Priština, i velečasnom jeromonahu Isidoru iz Bogoslovije Srpske pravoslavne crkve.

Sledeći tekst daje pregled ključnih uvida proizašlih iz ovih važnih diskusija, kao i iz pisama koja izražavaju težnje i očekivanja članova Karavana.

Ključni zaključci sa sastanka sa gradonačelnikom Prizrena

Sastanak sa gradonačelnikom Prizrena, 20. decembar 2024. Kroz pisma želja i očekivanja, članovi Karavana izrazili su želju za većom ulogom opštine Prizren u unapređenju multietničnosti i tolerancije, te su izneli konkretne predloge za razmatranje.

Ključni predlozi iz pisama želja i očekivanja upućenih gradonačelniku Totaju:

Očekivanja za suživot i liderstvo:

- Gradonačelnik ima ključnu odgovornost u stvaranju zajednice koja prihvata različitosti, neguje toleranciju i poštuje sve građane. Njegova sposobnost da inicira i podrži programe koji promovišu multikulturalizam i zajedničke vrednosti je od velike važnosti.
- Razmena mišljenja i dijalog između različitih etničkih grupa, uz podršku gradonačelnika, ključni su koraci ka izgradnji stabilnih i harmoničnih odnosa.

Zajedničke i kulturne inicijative:

- Važno je čuvati i poštovati raznolikost, stvarajući atmosferu u kojoj se svaki pojedinac oseća sigurno i prihvaćeno, uz zaštitu i poštovanje njegovog identiteta.
- Sprovođenje zajedničkih projekata u zajednici, kulturnih razmena i otvorenih foruma za dijalog kao praktičnih koraka ka većem razumevanju i saradnji.
- Kroz javne poruke i kampanje, potrebno je osnažiti poruku o značaju tolerancije, saosećanja i međusobnog poštovanja.

Vizija za budućnost:

- Vizija budućnosti Kosova temelji se na prihvatanju i promociji multietničkog suživota, kroz inicijative koje povezuju zajednice, osiguravaju sigurnost za sve i ističu prednosti zajedničkog delovanja.

- Podsticanje međuetničke saradnje, podrška obrazovnim programima usmerenim na razvoj kulturne svesti i organizacija redovnih međukulturalnih događaja kako bi se stvorilo okruženje u kojem se svi osećaju kao kod kuće.

Uloga opštinskog lidera:

- Proaktivni pristup gradonačelnika može postati inspiracija za druge, pokazujući da je kroz međusobno razumevanje, otvoren dijalog i međusobno poštovanje moguće izgraditi temelje za zajednički napredak svih zajednica na Kosovu.
- Podsticanje međuopštinske saradnje na polju multietničnosti, sa aktivnim uključivanjem verskih lidera, može obuhvatiti organizovanje zajedničkih inicijativa, kao što su posete različitim naseljima i zajedničke akcije usmerene na izgradnju međusobnog poverenja i jačanje saradnje među zajednicama.

Promocija mira i zajedništva:

- Predlozi za organizovanje kulturnih manifestacija poput festivala ili posebnog dana za promociju međuetničke tolerancije, koji bi obuhvatili različite aktivnosti, kao što su kulturne predstave, izložbe i otvoreni dijalozi, sa ciljem da se obeleži raznolikost grada i promoviše zajedništvo.
- Sugestije za unapređenje opštinskih politika koje bi se fokusirale na podršku međuetničkoj koheziji, kao što su dodela grantova za zajedničke projekte ili usmeravanje stipendija prema manjinskim zajednicama.

Sastanak je započeo srdačnom dobrodošlicom gradonačelnika Šaqira Totaja, koji je izrazio zahvalnost za ovu inicijativu, smatrajući je ključnom za rešavanje trenutnih izazova. Glavne teme koje su bile na dnevnom redu odnose se na međuetničke odnose u opštini Prizren i odnose gradonačelnika i opštine sa verskim liderima i zajednicama.

Gradonačelnik Totaj ilustrovao je nivo međuetničkih odnosa ističući uključivanje zamenika gradonačelnika iz turske zajednice i zastupljenost pet manjinskih stranaka u lokalnoj vlasti. Ovi faktori doprinose prepoznavanju Prizrena kao jedne od najboljih lokalnih samouprava na Kosovu prema različitim analizama. Gradonačelnik Totaj je naglasio da se u Prizrenu međuetnički odnosi ne posmatraju kao postignuća, već kao norma, podržana kulturom lične i porodične saradnje i suživota.

On je pomenuo uspešan projekat razmene studenata između Prizrena i Novog Sada, koji je snažno podržao. Projekat je omogućio studentima iz oba grada da se međusobno posete, što je podstaklo međusobno razumevanje i razbilo negativne percepcije. Povratne informacije oba studentska tima bile su izuzetno pozitivne, a mnogi su izrazili iznenađenje zbog mirnog suživota, suprotnog od spoljnih narativa.

Govoreći o odnosima sa Srpskom Pravoslavnom Crkvom, gradonačelnik Totaj je napomenuo da ono što se često doživljava kao hrabrost, u Prizrenu je jednostavno normalnost. Istakao je da se verski objekti smatraju kulturnim nasleđem, a ne političkim pitanjima. Opština često olakšava posete ovim verskim mestima, održavajući kontakte na institucionalnom i individualnom nivou. On je naveo primer u kojem je lično obezbedio čišćenje dvorišta crkve na njen zahtev, pokazujući posvećenost podršci verskim zajednicama izvan ugovornih obaveza.

Gradonačelnik Totaj govorio je o bogatim kulturnim aktivnostima Prizrena, spomenuvši događaje poput DokuFesta i koncerata, koji ističu vibrantnu kulturnu scenu grada. Izrazio je nameru da nastavi sa izgradnjom zajedničke budućnosti, naglašavajući saradnju umesto politike. U odgovoru na pitanja o srpskoj zajednici i mogućem povratku raseljenih Srba, napomenuo je da iako postoji komisija za povratak raseljenih lica, stvarna želja za povratkom je izvan uticaja opštine. Ipak, opština aktivno podržava potrebe srpske zajednice kada god je to moguće.

Na kraju, gradonačelnik Totaj savetovao je da se fokusiramo na mlađe generacije kako bi se poboljšali međuetnički i međureligijski odnosi, ukazujući da, dok starije generacije mogu gajiti predrasude, mladi su otvoreniji i jednostavno im je potrebna pravilna smernica. Naglasio je važnost izbegavanja problematičnih pojedinaca u naporima za poboljšanje odnosa i sugerisao da učenje jezika drugih zajednica može poboljšati međusobno razumevanje.

Sastanak je završen na pozitivnoj noti, uz to da je gradonačelnik Totaj primio nagradu od Evropske komisije kao "Najprijateljskiji gradonačelnik Roma", nakon uspešnog uvođenja romskog jezika kao jednog od zvaničnih jezika u opštini Prizren. Ponovio je da ono što se često smatra hrabrim, u Prizrenu je jednostavno normalno, potvrđujući da sreća prati hrabre.

Ovaj sastanak je istakao kontinuirane napore i postignuća opštine Prizren pod liderstvom gradonačelnika Totaja u stvaranju okruženja međusobnog poštovanja i saradnje među različitim zajednicama.

Ključni zaključci sa sastanka sa verskim liderima

Ključne poruke iz pisama želja i očekivanja upućenih verskim liderima bile su usmerene ka daljoj podršci razumevanju i suživotu među etničkim zajednicama. Ključni predlozi iz pisama bili su sledeći:

Za lokalni savet Islamske zajednice

Uloga verskih lidera:

- Verski lideri kao što je gospodin Ibrahim igraju ključnu ulogu u promovisanju dijaloga, empatije i saradnje između različitih kulturnih i verskih grupa. Njihov uticaj može pomoći u stvaranju atmosfere u kojoj se ljudi iz svih sredina osećaju prihvaćeno i poštovano.
- Poziv na prihvatanje principa tolerancije i uzajamnog poštovanja, koji mogu pomoći u podsticanju angažovanja zajednice i jačanju međusobnog poverenja među različitim etničkim i verskim grupama.

Značaj međureligijskog dijaloga i angažovanja zajednice:

- Podrška organizovanju međureligijskih dijaloga, zajedničkih volonterskih projekata i kulturnih razmena koje povezuju ljude iz različitih etničkih i verskih grupa.
- Ove inicijative se smatraju ključnim za isticanje zajedničkih vrednosti, pokazivanje važnosti saradnje i otvaranje puta za mirnu i inkluzivnu zajednicu.

Promocija mira i suživota:

- Vizija za Kosovo u kojem se međuetnički suživot slavi, a razlike posmatraju kao bogatstvo, a ne prepreke.
- Poziv na stalne napore u organizovanju međukulturnih događaja i javnih obraćanja koja naglašavaju empatiju, kako bi svi članovi zajednice imali osećaj pripadnosti i sigurnosti.

Predlozi za međureligijsku saradnju i javnu komunikaciju:

- Preporuke za osnivanje međureligijskog saveta u Prizrenu koji bi omogućio redovne sastanke i projekte saradnje između različitih verskih zajednica.
- Predlozi za uključivanje poruka o različitostima i toleranciji u verske prakse i propovedi, kao i angažovanje zajednice kroz kampanje na društvenim mrežama i obrazovne programe o toleranciji.

Angažovanje zajednice i mladih:

- Predlozi za organizovanje aktivnosti za mlade i porodice, uključujući radionice, sportske događaje i kulturne razmene, gde verski lideri mogu pružiti podršku u formiranju moralnih vrednosti i zajedničkom delovanju.
- Zajednički dobrotvorni projekti i aktivnosti u zajedničkoj službi koji bi koristili široj zajednici, pokazujući praktičnu primenu međureligijske saradnje.

Dugoročni ciljevi za harmoničan suživot:

- Razvijanje lokalnih politika i zajedničkih projekata koji unapređuju međuetničku koheziju i promovišu društvo koje prihvata sve etničke zajednice.
- Podsticanje lidera iz verskih zajednica da učestvuju u zajedničkim aktivnostima koje simbolizuju zajedništvo i motivišu druge da se priključe sličnim inicijativama širom Kosova.

Sastanak sa imamom Valon ef. Ibrahimim, 20 Decembar 2024. Sastanak je započeo predstavljanjem Valona ef. Ibrahimija i ciljevima grupe, koji su se fokusirali na promociju poruka mira i međuetničke harmonije među vernicima, kao i na razmatranje međuetničkih odnosa i odnosa sa Katoličkom crkvom i Srpskom Pravoslavnom Crkvom, među ostalim temama.

Imam Valon ef. Ibrahimim podelio je da redovno komunicira sa drugim etničkim i verskim zajednicama, opisujući ove interakcije kao vrlo pozitivne. Istakao je ulogu verskih zajednica u doprinosu poboljšanju komunikacije i spomenuo njihovo učešće na događaju u Peći za primopredaju komande KFOR-a, gde su razgovori sa drugim predstavnicima bili povoljni.

Imam Ibrahimim je naglasio inkluzivnost unutar zajednice, napominjući da su katolici ponekad poštovani čak i više od muslimana, ističući posvećenost zajednice poštovanju i inkluzivnosti.

Takođe je govorio o svojim pozitivnim ličnim odnosima sa lokalnim pravoslavnim sveštenikom, naglašavajući da ovi odnosi doprinose održavanju efikasnog međureligijskog dijaloga i saradnje. Imam je istakao da lokalni islamski savet izdaje cirkularna pisma barem dva puta godišnje svim imamima u džamijama opštine Prizren, upućujući ih da propovedaju svojim vernicima o važnosti međuetničke i međureligijske tolerancije i suživota.

U svojim daljim komentarima, imam Ibrahimim je pominjao da Islamska zajednica u Prizrenu planira da pokrene još međuverških aktivnosti, a ne samo onih koje organizuje OSCE, sa ciljem da unapredi napore za međureligijski dijalog nezavisno. Istakao je jedinstvenu karakteristiku Prizrena u saradnji sa svim drugim verskim zajednicama, pominjući sastanke održane u Bogosloviji Srpske Pravoslavne Crkve u Prizrenu.

Imam je potom govorio o izazovima koji im otežavaju dublje angažovanje u različitim inicijativama, ali je izrazio posvećenost poboljšanju ovih napora u 2025. godini. Pružio je statističke podatke koji ukazuju da više od 95% stanovništva Prizrena čine Albanci, dok ostatak čine Srbi, Bošnjaci, Turci itd. Što se tiče muslimanske zajednice, Prizren i njegova sela imaju 102 džamije, od kojih je 40 aktivnih, a dve su u fazi obnove u samom gradu.

Madrasa u Prizrenu, ogranak Alaudin Medrese iz Prištine, redovno održava predavanja u okviru obrazovnih napora Islamske zajednice. Imam Ibrahimim je takođe pomenuo tekuće napore da se obezbedi pravilno ponašanje u svim džamijama kako bi se izbegle pojedinačne greške.

Govoreći o etničkim odnosima i njihovoj obnovi, naglasio je potrebu za pozitivnim pristupom. Upoređujući međunarodne odnose, istakao je da zemlje mogu imati napete odnose, ali da održavaju diplomatske komunikacije. Redovan kontakt je ključan; bez njega dolazi do nesporazuma i predrasuda zbog nedostatka poznavanja tuđih mišljenja.

Pominjao je centralizaciju aktivnosti i finansija džamija prema uputstvima centralnog nivoa Islamske zajednice i mogućnost za državnu finansijsku podršku za ove napore. Takođe su pominjana pitanja vezana za imovinu, pri čemu Islamska zajednica nastoji da vrati imovinu koja je preimenovana i nepropisno prisvojena, a ovaj proces usporavaju spori i neučinkoviti pravni sistemi.

Na kraju sastanka, imam Ibrahimović se osvrnuo na istorijski značaj svoje džamije, gde je održan Prizrenski kongres, ukazujući na potrebu da se preispitaju interpretacije tih događaja iz vremena komunizma, sugerišući da bi trebalo da se razjasne kako bi se bolje razumelo prošlost i poboljšali budući međureligijski i međuetnički odnosi.

Za lokalnu Katoličku crkvu:

Podsticanje dijaloga i razumevanja:

- Naglasak na uticajnoj ulozi vikara u promociji dijaloga, razumevanja i poštovanja među različitim etničkim i verskim grupama. Njegovo duhovno liderstvo se smatra ključnim u vođenju zajednice ka prepoznavanju i cenjenju kulturne raznolikosti.
- Zalaganje za inicijative koje uključuju zajedničke verske obrede ili ceremonije, kako bi se simbolizovala zajednička posvećenost vrednostima mira i suživota među svim etničkim i verskim grupama.

Međuverške i inicijative zajednice:

- Zalaganje za podršku međureligijskim okupljanjima, zajedničkim inicijativama zajednice i kulturnim razmenama koje će pomoći u razbijanju barijera i izgradnji poverenja među različitim grupama. Očekuje se da ova nastojanja naglase zajedničke vrednosti kao što su solidarnost i saradnja.
- Predloženo je pokretanje zajedničkih kulturnih manifestacija i festivala, na kojima će se slaviti raznolikost i pružiti prilika za međusobno upoznavanje i razumevanje među zajednicama.

Promocija multietničkog suživota:

- Vizija za Kosovo gde je multietnički suživot slavljen kao izvor kolektivne snage, sa kontinuiranim naporima da se podstakne razumevanje i jedinstvo kroz inkluzivne događaje, obrazovne programe i zajedničke projekte.
- Predlozi za osnivanje međureligijskih saveta i redovne dijaloge kako bi se olakšala saradnja među verskim liderima, što bi takođe moglo uključivati razgovore o potrebama i brigama različitih verskih zajednica.

Dugoročni ciljevi za harmoniju među zajednicama:

- Poziv na to da Biskupija nastavi da vodi zajednicu ka harmoniji i međusobnom poštovanju, postavljajući primer kako vera može da premosti kulturne i etničke razlike.
- Interesovanje za osnivanje lokalnog međureligijskog saveta u Prizrenu koji bi služio kao platforma za zajedničke inicijative, savetovao o očuvanju kulturne baštine i delovao kao simbol jedinstva.

Obrazovanje i podrška zajednici:

- Preporuke za obrazovne inicijative usmerene ka omladini i porodicama s ciljem podizanja svesti o različitim nasleđima Kosova i važnosti međureligijskog dijaloga, što može uključivati saradnju sa školama i organizaciju javnih događaja.
- Korišćenje medija za pojačavanje poruka o miru i suživotu, dosežući širu publiku i podstičući dublje razumevanje i posvećenost multietničkoj harmoniji.

Sastanak sa velečasnim Don Shan Zefi, Vikarom Katoličke biskupije Prizren-Pristina, 20 Decembar 2024.

Don Zefi je započeo diskusiju pominjući globalni uticaj Katoličke crkve, upoređujući ga sa njegovim lokalnim uticajem u Prizrenu i selima Prištine. Istakao je poreklo drevnih civilizacija iz Prizrena, napominjući da prva paleo-hrišćanska crkva na tom području datira iz 4. veka, dok druga potiče iz 10. do 12. veka. Takođe je spomenuo veoma star obrazovni kompleks u tom području.

Što se tiče međuetničkih i međureligijskih odnosa, Don Zefi ih je opisao kao generalno dobre, ne samo između katolika i muslimana, već i sa pravoslavnom zajednicom. Napomenuo je da su ljudi iz Prizrena tradicionalno govorili tri jezika: albanski, turski i srpski. Međutim, seljaci iz drugih oblasti su bili manje prihvaćeni, bez obzira na njihovu etničku pripadnost.

Ilustrujući svoja lična iskustva, Don Zefi je izrazio da je često bio više poštovan i uvažavan od strane muslimana nego od svojih katoličkih vernika, kao i da je bio dobro poštovan od strane Srba. Imao je dobre odnose sa prethodnim pravoslavnim episkopom, Artemijem, uprkos njegovim nacionalističkim tendencijama. Kao politiku, Katolička crkva je otvoreno izjavila da Srbi treba da se vrate na Kosovo, što Don Zefi lično podržava.

Što se tiče odnosa sa opštinskom vladom, izvestio je o vrlo pozitivnim interakcijama, navodeći da je bio prijatelj sa svim gradonačelnicima Prizrena. Komentarisao je široku nacionalizaciju imovine i uticaj gradonačelnika u vraćanju dela te imovine.

Međutim, Don Zefi je pomenuo i neke probleme u vezi sa pravilnom reprezentacijom katolika u administraciji. Pružio je statističke podatke koji pokazuju da trenutno u Prizrenu ima oko 1.500 katolika, što je pad sa 2.500-3.000 odmah nakon rata. Pad nije bio izazvan lošim tretmanom katolika, već nezadovoljstvom opštom situacijom.

Na nacionalnom nivou, broj katolika je prepolovljen sa oko 65.000 u 1999. godini na oko 30.000 danas. Emigraciju je pripisao savremenom "virtuelnom" mentalitetu koji vrednuje materijalno bogatstvo i spoljašnji uspeh više od života u zajednici. Tokom propovedi u Švajcarskoj, čak je emigrantima rekao da neće dobiti blagoslov crkve ako odu sa Kosova i ne vrate se.

Na kraju, Don Zefi je naglasio važnost razvijanja dobrih odnosa sa drugima i snažno je verovao u oporavak Kosova, koji bi, prema njegovom mišljenju, trebalo da bude vođen dobrim odnosima i odgovarajućim investicionim prioritetima - favorizujući fabrike umesto samo domova za podsticanje ekonomskog rasta. Takođe je napomenuo da između kapitalizma i socijalizma, Katolička crkva često naginje socijalizmu, zagovarajući bolje plate i društvenu podršku kako bi zadržali mlade ljude na Kosovu.

U zaključku, Don Shan Zefi je predstavio duboku posvećenost svojoj zajednici, naglašavajući važnost istorije, obrazovanja i održavanja pozitivnih međureligijskih i međuetničkih odnosa za bolju budućnost Kosova

Za lokalnu Srpsku Pravoslavnu Crkvu:

Isticanje uloge verskog obrazovanja i liderstva:

- Pisma naglašavaju jedinstvenu i uticajnu ulogu sveštenika jeromonaha Isidora kao edukatora i duhovnog vodiča, ističući njegovu odgovornost da podstiče razumevanje i toleranciju među budućim generacijama. Njegova pozicija mu omogućava da značajno utiče na verske i kulturne perspektive srpske pravoslavne zajednice i šireg društva na Kosovu.

Promocija multietničkog suživota:

- Postoji snažan poziv za promociju dijaloga, kulturnih razmena i zajedničkih projekata koji uključuju ljude svih etničkih porekla. Takve inicijative se smatraju ključnim za izgradnju poverenja i rušenje barijera među različitim zajednicama na Kosovu.

Zalaganje za međureligijsko i međukulturno razumevanje:

- Autori pisama pozivaju jeromonaha Isidora da koristi svoje pouke kako bi naglasio važnost jedinstva, empatije i saradnje. Predlažu da, kroz svoje liderstvo, bogoslovija može inspirisati druge da gledaju izvan etničkih i verskih razlika i fokusiraju se na zajedničke vrednosti.

Vizija za buduće inicijative:

- Autori pisama izražavaju viziju Kosova u kojem se multietnički suživot slavi i prihvata. Zalažu se za nastavak napora u cilju podsticanja razumevanja i međusobnog poštovanja kroz međureligijske skupove, obrazovne aktivnosti i događaje koji slave različite tradicije.

Podsticanje konkretnih akcija:

- Sugestije uključuju osnivanje međureligijskih saveta na lokalnom nivou radi olakšanja saradnje između različitih verskih grupa i stvaranje foruma za diskusiju i rešavanje potreba različitih verskih zajednica.
- Propozicije za angažovanje zajednice kroz obrazovne radionice, kulturne razmene, zajedničke događaje i verske i kulturne festivale koji okupljaju različite zajednice.

Pozivi za napore u ostvarivanju mira i pomirenja:

- Pisma odražavaju kolektivnu želju za mirom, tolerancijom i razumevanjem koji treba da budu ojačani u svakom aspektu života zajednice. Autori pozivaju jeromonaha da nastavi da vodi svoju zajednicu ka ovim ciljevima, koristeći svoju poziciju da utiče na pozitivne promene i postavi trajni primer međureligijskog sklada.

Sastanak sa jeromonahom Isidorom iz Bogoslovije Srpske Pravoslavne Crkve u Prizrenu, 20 Decembar 2024. Sastanak je započeo uvodom o grupi i njihovim ciljevima, koji su se fokusirali na sticanje uvida u opštu situaciju etničkih/religijskih zajednica i specifične okolnosti Bogoslovije, vođeni željom da se suoče sa trenutnim izazovima.

Jeromonah Isidor je pozdravio grupu i predstavio se kao zamenik rektora Bogoslovije, sa rektorom Teodosijem kao svojim nadređenim. Podsećajući na događaje iz 2004. godine kada je Bogoslovija pretrpela štetu, Isidor je naglasio da, iako nije bio prisutan u to vreme, takvi događaji treba da budu pouka. On je rekao da svaka osoba nosi potencijal za destrukciju, ali i snagu da joj se odupre. Prema Isidoru, destrukcija može izbrisati vekove istorije za nekoliko dana, a na svakom je pojedincu da se bori protiv svojih destruktivnih impulsa.

Isidor je nastavio, objašnjavajući da je obnova počela kada je sve bilo spaljeno i uništeno, i da su od tada postignuti značajni napreci. Upozorio je na destruktivni nacionalizam, razlikujući ga od konstruktivnog patriotizma koji gradi, a ne uništava.

Iako nije rođen na Kosovu, Isidor se oseća povezanim s njim, verujući da ljudi mogu živeti zajedno u harmoniji. Što se tiče odnosa sa lokalnim vlastima, naveo je da su oni uglavnom bili dobri, iako je u poslednje četiri godine došlo do opadanja. Ipak, naglasio je da su njegova lična iskustva sa gradonačelnikom Totajem bila pozitivna.

Isidor je istakao da Prizren ima dugogodišnju tradiciju poštovanja gostiju, pri čemu je gradonačelnik Totaj lično posetio Bogosloviju. Međutim, izrazio je zabrinutost zbog povlačenja Srpske Pravoslavne Crkve iz saradnje sa nekim centralnim institucijama, posebno Ministarstvom kulture, zbog neslaganja oko toga kako je Crkva označena na zvaničnim pločama.

Govoreći o nedavnom pogoršanju odnosa sa lokalnom zajednicom, Isidor je smatrao da je opšta politička klima uticala na stavove lokalnih ljudi, uključujući incidente u kojima su pojedinci zaustavljeni i pretraženi zbog sumnje na terorizam, što je bio lično njegov slučaj. Isidor je žaleći zbog opadanja međureligijskih aktivnosti i obrazovne saradnje, kao što su sportske igre i organizovane školske posete, koje su postale ređe, predložio da strahovi roditelja, podstaknuti medijskim navodima, mogu obeshrabiliti dublje međusobne interakcije dece iz različitih zajednica.

Govoreći o studentskom telu Bogoslovije, Isidor je spomenuo trenutne probleme sa upisima, uključujući probleme sa priznavanjem studentskih kartica. Naveo je opadanje broja studenata, pripisujući to roditeljskom opiranju da šalju svoju decu na Bogosloviju zbog straha za sigurnost.

Na kraju, jeromonah Isidor je pozvao na ljudskiji pristup u međureligijskim i međuetničkim odnosima, naglašavajući prirodne interakcije koje prevazilaze površne susrete. Ohrabrio je podsticanje iskrenih ljudskih veza, ne zato što su obavezne, već iz stvarne želje za međusobnim povezivanjem.

Sastanak je završen Isidorovim naglaskom na potrebu za dubljim kulturnim cenjenjem i razumevanjem, kritikovanjem površnih proslava koje ne podstiču pravi zajednički duh. On je naglasio značaj izgradnje kulture koja iskreno prihvata druge, sugerišući da pravi napredak u zajedničkim odnosima zahteva prihvatanje međusobne ljudskosti.

II. Zaključci i obaveze za buduće aktivnosti

Zaključci

Ovi zaključci odražavaju rezultate sastanaka u Prizrenu, gde postoji čvrst temelj za dalje unapređenje međuetničkih odnosa i napredak međureligijske saradnje.

Međuetnički i međureligijski odnosi

- Prizren služi kao model suživota, gde je međuetnička i međureligijska saradnja normalizovana, a ne doživljena kao dostignuće.
- Pozitivni odnosi postoje između etničkih i verskih zajednica, što se vidi kroz inicijative poput razmene studenata, međureligijskih dijaloga i inkluzivnih verskih praksi.
- I dalje postoje izazovi, uključujući smanjenu međureligijsku interakciju, nesporazume podstaknute političkim tenzijama i ograničenu zastupljenost određenih grupa u vlasti.

Angažovanje mladih

- Mladi predstavljaju najotvoreniju i najprilagodljiviju demografsku grupu za podsticanje međuetničkog i međureligijskog sklada. Pravilno vođenje i obrazovne inicijative usmerene ka mlađim generacijama su ključne.
- Učenje jezika i kulturne razmene mogu poboljšati međusobno razumevanje među mladima različitih porekla.

Kulturno nasleđe i identitet zajednice

- Verski i kulturni spomenici u Prizrenu smatraju se ključnim za njegov identitet, uz značajne napore da se očuvaju i poštuju.
- Istorijski narativi i kulturno nasleđe treba bolje razumeti i deliti kako bi se promovisalo jedinstvo i uzajamno poštovanje.

Socio-ekonomska pitanja

- Emigracija, posebno među mladima, slabi zajedničke strukture. Ekonomske investicije i bolje mogućnosti za zapošljavanje ključne su za preokretanje ovog trenda.

Institucionalna saradnja

- Saradnja između verskih institucija i opštinskih vlasti bila je uglavnom pozitivna, iako napeti odnosi sa nekim centralnim institucijama ukazuju na potrebu za boljom komunikacijom.
- Pravni i administrativni problemi, poput sporova o imovini i priznavanja ličnih karata studenata Bogoslovije, otežavaju napredak u poboljšanju saradnje.

Obaveze za buduće aktivnosti

Ove obaveze potvrđuju zajedničku posvećenost daljem unapređenju postojećih pozitivnih odnosa u Prizrenu, zasnovanih na njegovoj dugoj i raznovrsnoj tradiciji, uključujući primere iz drugih opština na Kosovu. Fokusiranjem na dijalog, inkluzivnost i zajednički napredak, sastanci su rezultirali sledećim obavezama.

Unapređenje međureligijskog i međuetničkog dijaloga

- Povećati mogućnosti za međureligijske događaje, razmene mladih i kulturne aktivnosti koje podstiču razumevanje i saradnju između zajednica.
- Omogućiti redovne sastanke između verskih lidera i lokalnih vlasti kako bi se rešavali tekući izazovi i ojačala saradnja.

Jačanje programa za mlade

- Razviti i podržati inicijative koje angažuju mlade u međuetničkim i međureligijskim aktivnostima, kao što su programi učenja jezika, sportski događaji i kulturne razmene.
- Promovisati obrazovne napore koji naglašavaju uzajamno poštovanje, suživot i vrednosti kulturne raznolikosti.

Očuvanje kulturne i verske baštine

- Zalagati se za povećano finansiranje i podršku za održavanje i obnovu verskih i kulturnih lokaliteta.
- Organizovati radionice i događaje za zajednicu kako bi se podigla svest o istorijskom značaju ovih lokacija i njihovoj ulozi u jačanju jedinstva.

Ekonomsko-socijalni napredak

- Saradnja sa opštinskim i međunarodnim partnerima kako bi se privukla ulaganja u industrije koje stvaraju radna mesta i zadržavaju mlade talente.
- Raditi na rešavanju sporova u vezi sa imovinom i obezbeđivanju pravične reprezentacije svih zajednica u lokalnoj administraciji.

Poboljšanje institucionalnih odnosa

- Rešavati nesuglasice sa centralnim institucijama kroz dijalog i međusobno poštovanje, tražeći kompromise koji će koristiti svim stranama.
- Zalagati se za pojednostavljene procese i pravne reforme kako bi se efikasno rešavali problemi poput sporova o imovini i priznavanja studentskih ličnih karata.

Promovisanje iskrenih ljudskih veza

- Prebaciti fokus sa simboličnih gestova na značajne interakcije koje grade poverenje i razumevanje među zajednicama.
- Podsticati inicijative na lokalnom nivou koje će podsticati odnose van institucionalnih okvira, naglašavajući ljudskost i zajedničke vrednosti.

Sastanci u Prizrenu: Gradonačelnik i verski lideri

G. Shaqir Totaj,
Gradonačelnik Prizrena
Decembar 20, 2024

Sastanak sa g. Valon ef. Ibrahim, i
Liderom Islamske zajednice u Prizrenu
Decembar 20, 2024

Sastanak sa velečasnim Don Shan Zefi
Vikar Biskupije Prizren - Prishtina
Decembar 20th, 2024

Sastanak sa jeromonahom Isidorom,
Zamenik rektora Bogoslovije Srpske Pravoslavne
Crkve u Prizrenu,
Decembar 20, 2024

**MULTI-ETHNIC
CARAVAN**
FOR PEACE AND
COHABITATION

Pisma očekivanja i želja

Jovana Radosavljević, Ilir Deda, Dušan Radaković,
Senad Šabović, Mentor Agani i Zoran Savić

g. Shaqir Totaj, gradonačelnik
opština Prizren

Decembar 2024

**Jovana Radosavljević, Izvršna direktorka
Nova društvena inicijativa
Severna Mitrovica, Kosovo**

Poštovani gospodine Totaj,

Nadam se da vas ovo pismo zatiče u dobrom zdravlju. Moje ime je Jovana Radosavljević i izvršna sam direktorka organizacije Nova Društvena Inicijativa, nevladine organizacije sa sedištem u Severnoj Mitrovici koja se bavi pomirenjem i jačanjem odnosa između kosovskih Srba i kosovskih Albanaca. Pišem vam u okviru inicijative „Multietnički karavan za mir i suživot“ kako bih podelila svoja očekivanja i nade za negovanje multietničkog suživota na Kosovu, posebno u Prizrenu.

Vaša pozicija gradonačelnika stavlja vas u jedinstvenu i ključnu ulogu u oblikovanju zajednice koja je otvorena, inkluzivna i puna poštovanja prema svim svojim članovima. **Aktivnim angažovanjem sa građanima, slušanjem njihovih briga i podsticanjem dijaloga među različitim etničkim grupama, možete pomoći u izgradnji poverenja, osigurati da se svi osećaju saslušano i negovati osećaj jedinstva unutar Prizrena.** Kroz vaše vođstvo imate priliku da inspirišete politike i inicijative koje slave našu kulturnu raznolikost, istovremeno promovišući zajedničke vrednosti.

Ključno je da cenimo naše razlike, da osiguramo da se svi pojedinci osećaju sigurno i cenjeno te da se njihov identitet poštuje i čuva. Zajednički projekti u zajednici, kulturne razmene i otvoreni forumi za dijalog mogu poslužiti kao praktični koraci ka većem razumevanju i saradnji. Vaša javna obraćanja i naponi u dosezanju zajednice mogu ojačati značaj tolerancije, empatije i međusobnog poštovanja.

Gledajući unapred, moja vizija za Kosovo je ona u kojem je multietnički suživot iskreno prihvaćen. **Nadam se inicijativama koje naglašavaju naše zajedničke interese, jačaju osećaj sigurnosti i ističu snagu koju stičemo radeći zajedno.** Podsticanje međuetničke saradnje, podrška obrazovnim programima usmerenim na kulturnu svest i olakšavanje redovnih međukulturnih događaja pomoći će u stvaranju okruženja u kojem se svi u Prizrenu osećaju kao kod kuće.

Na kraju, s poštovanjem vas ohrabrujem da nastavite svoje napore u izgradnji mirne, tolerantne i inkluzivne opštine. **Vaše vođstvo u Prizrenu može poslužiti kao snažan primer drugima, pokazujući da kroz razumevanje, dijalog i poštovanje možemo postaviti temelje za budućnost u kojoj sve zajednice na Kosovu napreduju zajedno.**

Hvala vam na vašem vremenu i pažnji.

S iskrenim poštovanjem,

Jovana Radosavljević

**Ilir Deda, Aktivista civilnog društva
Priština, Kosovo**

Poštovani gradonačelnice Totaj,

Više od dve decenije bio sam angažovan i uključen u neka od ključnih pitanja koja se tiču Kosova i Zapadnog Balkana, u različitim ulogama, uključujući očuvanje i unapređenje raznolikosti u našoj zemlji. Takođe sam član inicijative „Multietnički karavan za mir i suživot“ i ovo pismo pišem u tom svojstvu.

Ova inicijativa predviđa, između ostalog, da njeni članovi pišu pisma očekivanja usredsređena na očekivanja u vezi sa multietničkim i multikonfesionalnim suživotom, koji su ujedno i temeljne vrednosti naše zemlje. Bez obzira na činjenicu da se u poslednjih nekoliko godina produbio jaz nepoverenja između nevećinskih zajednica, posebno srpske zajednice, i centralne vlasti – na Kosovu postoji mnogo aktera koji su tokom ovog perioda bili pozitivan primer, poput Vas i većine opštinskih lidera koji su odigrali značajnu ulogu u očuvanju poverenja sa srpskom zajednicom i Srpskom pravoslavnom crkvom. Upravo lokalno rukovodstvo nije dozvolilo dalje produblјivanje međuetničkih podela.

Naša inicijativa je održala niz sastanaka u drugim opštinama – poput Prištine, Gračanice, Peći i Štrpca, uključujući lidere Islamske zajednice Kosova, Biskupije Prizren-Priština i Eparhije Raško-prizrenske, kao i Protestantske crkve. Svedočili smo velikoj dobroj volji i podršci za unapređenje međuetničkih odnosa i poverenja, uključujući međureligijsko međusobno poštovanje. Želeo bih posebno da istaknem primer gradonačelnika Peći, Gazmenda Muhaxherija, koji je uveo zvaničan dan međuetničke tolerancije koji se svake godine obeležava pod pokroviteljstvom i finansiranjem opštine.

Ovaj demonstrirani oblik liderstva pruža jedinstvenu priliku za razmatranje međuopštinske saradnje u oblasti multietničnosti, uz podršku verskih lidera. Ovo bi moglo uključivati zajedničke posete društvenim centrima ili naseljima, zajedničke akcije za podsticanje mirnog suživota i većeg razumevanja, uključujući razvoj zajedničkih projekata. Na primer, mogla bi se razmotriti i razviti inicijativa za partnerstvo u oblasti ekonomskog razvoja sa opštinom Štrpce.

Čvrsto verujem da se kultura mira može početi graditi na lokalnom nivou. U tom smislu, Vaši uvidi i delovanja od velike su važnosti i radujem se diskusijama koje ćemo kao grupa imati sa Vama.

S iskrenim poštovanjem i zahvalnošću,

Ilir Deda

**Dušan Radaković, Izvršni direktor
Centar za zastupanje demokratske kulture (ACDC)
Severna Mitrovica, Kosovo**

Poštovani gospodine Totaj,

Nadam se da Vas ovo pismo zatiče u dobrom zdravlju i raspoloženju.

Privodimo kraju planove za projekat "Multietnički karavan za mir i suživot". Moje ime je Dušan Radaković, izvršni sam direktor Centra za zastupanje demokratske kulture (ACDC), i obraćam Vam se u okviru ove inicijative koja ima za cilj jačanje međuetničkog zajedničkog života širom Kosova.

Prizren, kao jedna od najraznovrsnijih opština na Kosovu, ima ključnu ulogu u predstavljanju primera kako multietničke zajednice mogu živeti i napredovati zajedno. "Multietnički karavan" nastoji da istraži i ojača ovaj potencijal okupljanjem ključnih aktera, poput Vas, kako bismo podelili očekivanja, ideje i praktična rešenja za promociju međusobnog razumevanja i mira među različitim etničkim grupama.

Očekivanja od suživota: S obzirom na jedinstvenu poziciju Prizrena kao multikulturalnog centra, veoma cenimo Vaše napore u promociji transparentnosti i unapređenju dobrog upravljanja u opštini. Posebno nas interesuje kako trenutni razvoj ekonomskih zona i promocija turizma mogu uključiti sve etničke zajednice u Prizrenu.

- Koje konkretne mere Vaša administracija preduzima kako bi promovisala kulturnu razmenu i saradnju među zajednicama?
- Koji se koraci preduzimaju za rešavanje izazova povezanih sa obrazovanjem na jezicima manjina, ekonomskim nejednakostima i ravnopravnim pristupom javnim uslugama?
- Na koji način opština planira da ojača svoje partnerstvo sa organizacijama civilnog društva u inicijativama koje imaju za cilj unapređenje međuetničkih odnosa?

Želje za budućnost: Jedinstveno kulturno nasleđe i istorija Prizrena kao centra multietničkog zajedničkog života mogli bi poslužiti kao model za druge opštine širom Kosova. Moja vizija za budućnost uključuje:

- Proširenje mogućnosti za međukulturni dijalog kroz programe i događaje podržane od strane opštine.
- Unapređenje ekonomskog razvoja koji prioritet daje inkluzivnim prilikama za sve etničke grupe.

Da li bi Vaš kabinet mogao da organizuje diskusiju sa predstavnicima svih etničkih zajednica u Prizrenu kako bi se prikupile njihove perspektive o unapređenju zajedničkog života? Duboko cenim Vaš doprinos u podsticanju mira i inkluzivnosti na Kosovu. Uveren sam da će Vaše liderstvo nastaviti da inspiriše napredak na ovom važnom putu. Radujem se prilici da čujem Vaše razmišljanje i ideje, kao i mogućnosti za zajednički rad na ostvarivanju naše zajedničke vizije harmonije i saradnje.

Hvala Vam na vremenu i posvećenosti ovoj važnoj temi.

S poštovanjem,

Dušan Radaković

**Senad Šabović, Viši savetnik
Evropski institut za mir
Brisel - Priština**

Poštovani gradonačelnice Totaj,

Moje ime je Senad Šabović i obraćam Vam se kao neko ko podržava projekat „Multietnički karavan za mir i suživot“. Radim kao viši savetnik u Evropskom institutu za mir, fokusirajući se na dijalog kojim posreduje EU i proces normalizacije. Moja organizacija je deo koalicije civilnog društva pod nazivom Kosovska građanska alternativa (KGA), koja teži da pruži konkretne doprinose u ovoj oblasti. Kao bivši zvaničnik Misije OEBS-a na Kosovu i stručnjak za demokratizaciju i prava zajednica, pažljivo pratim Vaše liderstvo u Prizrenu. Vaši napori u očuvanju i promovisanju multietničkog karaktera grada su primer za ugled.

Prizren zauzima jedinstveno mesto u kosovskoj stvarnosti. Njegova istorija, bogato kulturno nasleđe i raznolika populacija učinili su ga simbolom suživota vekovima unazad. Ta raznolikost nije samo istorijsko nasleđe, već i savremena snaga koja treba da usmerava Kosovo u celini. U ovim izazovnim vremenima, kada je ustavna obaveza Kosova prema multietničnosti pod pritiskom zbog zastoja u dijalogu i šire regionalne dinamike, Prizren može i treba da predvodi u pokazivanju da je raznolikost temelj za napredak, a ne podelu.

Vaš mandat kao gradonačelnika pokazao je duboko razumevanje značaja međuetničke kohezije i inkluzivnog upravljanja. Zajednice Albanaca, Bošnjaka, Turaka, Roma, Srba i drugih u Prizrenu su dokaz onoga čemu Kosovo teži – da bude istinski multietnička država koja vrednuje i štiti sve svoje građane podjednako.

Sadašnji kontekst zahteva dalje korake ka konsolidaciji i slavljenju ove raznolikosti. Dozvolite mi da predložim nekoliko ideja u tom pogledu:

1. Institucionalizacija međunacionalnih proslava: Prizren bi mogao ustanoviti godišnji događaj ili inicijativu posvećenu slavljenju međunacionalne tolerancije, slično Danu međunacionalne tolerancije u Peći/Pejë. To bi moglo uključivati kulturne performanse, umetničke izložbe i javne dijaloge koji ističu raznolikost grada i okupljaju zajednice.
2. Promocija multietničkih priča: promovisanje uspešnih priča o multietničkom Prizrenu putem kampanja na društvenim mrežama, saopštenja za medije i poseta zajednicama služilo bi kao inspiracija za ostatak Kosova. Uključivanje jezika zajednica u ovu komunikaciju dodatno bi ojačalo inkluzivnost.
3. Međuopštinska saradnja: pokretanje zajedničkih projekata sa opštinama širom Kosova – kao što su Gračanica, Kamenica ili Mitrovica – može ojačati međunacionalne odnose i pružiti praktične primere saradnje. Ovi projekti mogu biti usmereni na mlade, kulturu ili ekonomski razvoj, podstičući poverenje i koheziju među zajednicama.
4. Razvoj politika za koheziju: razvijanje i promocija opštinskih politika koje eksplicitno imaju za cilj jačanje međunacionalne kohezije – poput grantova za projekte zajednica ili stipendija za nedovoljno zastupljene grupe – bili bi u skladu sa ustavnim okvirom Kosova i postavili bi primer drugim opštinama.

Poštovani gradonačelnice, uveren sam da Vaše liderstvo u ovom pogledu može stvoriti talas pozitivnih promena, ne samo u Prizrenu već i širom Kosova. Kolege iz Evropskog instituta za mir, ovog projekta i KGA koalicije spremni su da Vama i Vašem timu pruže konkretnu podršku u realizaciji ovakvih inicijativa.

Sa velikim poštovanjem i uvažavanjem,

Senad Šabović

**Mentor Agani, Viši istraživač
Kosovski institut za istraživanje i razvoj politika (KIPRED)
Priština, Kosovo**

Poštovani gradonačelnice, gospodine Totaj,

Moje ime je Mentor Agani, viši istraživač u KIPRED-u, Kosovskom institutu za istraživanje politika i razvoj, kao i predavač na Koledžu Dardania u Prištini. U periodu od 2003. do 2016. godine, bio sam predavač na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Prištini. Ovo pismo pišem s namerom da izrazim neka svoja očekivanja i želje u vezi sa međuetničkim suživotom na Kosovu.

Najpre, nadam se da Vas ovo pismo zatiče u dobrom zdravlju i raspoloženju. Pišem Vam u svoje ime, kao i u ime KIPRED-a, kao i nekoliko drugih organizacija s kojima delimo zajedničku posvećenost negovanju međusobnog poštovanja i razumevanja između Albanaca i Srba na Kosovu uopšte, a posebno u opštini Prizren.

Projekat u okviru kojeg Vam šaljemo ovo pismo, „Multietnički karavan za mir i suživot“, prepoznaje ključnu ulogu verskih i opštinskih lidera i zajednica u promovisanju mira, razumevanja i pomirenja u kosovskom kontekstu. Imajući to u vidu, želeli bismo da predložimo nekoliko inicijativa koje bi mogli zajednički sprovesti Vi, ostali verski lideri u Prizrenu, kao i opštinske vlasti, organizacije civilnog društva i lokalni akteri, kako bi se promovisalo međusobno poštovanje i saradnja između Albanaca i Srba.

U nastavku su predložene inicijative:

1. **Zajednički kulturni i obrazovni programi, poput festivala**, radionica i istorijskih tura, koji bi isticali naše zajedničko kulturno nasleđe i promovisali međusobno poštovanje. Ovo bi moglo uključiti i radionice na kojima bi mladi Albanci i Srbi razgovarali o mogućnostima da neki od njih započnu učenje jezika jedni drugih.
2. **Projekti izgradnje zajednice**, gde bi Albanci i Srbi učestvovali u aktivnostima kao što su unapređenje javnih prostora, akcije čišćenja naselja ili humanitarne inicijative koje bi odgovorile na zajedničke potrebe svih građana.
3. **Inicijative za angažovanje mladih i dijalog**, uključujući sportske događaje, umetničke saradnje i forume za dijalog, osmišljene da osnaže mlade iz obe zajednice da rade zajedno i grade trajne odnose.

Jedna od najvažnijih stvari za koju se zalažem jeste uspostavljanje inkluzivnih procesa donošenja odluka. Ključno je da se sve zajednice osećaju zastupljenim i saslušanim prilikom donošenja odluka koje utiču na njihove živote.

Naravno, platforme za dijalog omogućile bi stanovnicima različitih sredina da doprinesu svojim perspektivama i idejama. Ova inicijativa ne samo da bi osnažila pojedince već bi i izgradila poverenje i saradnju među etničkim grupama.

Uvereni smo da opština Prizren može igrati ključnu ulogu u ovim inicijativama pružanjem podrške, olakšavanjem dijaloga i podržavanjem projekata koji podstiču miran suživot. Spremni smo na blisku saradnju sa Vašim kabinetom i drugim lokalnim institucijama kako bismo razvili i sproveli ove ideje.

Bila bi mi čast da se sastanem sa Vama i Vašim timom kako bismo detaljnije razgovarali o ovim predlozima i istražili kako možemo zajedno raditi za dobrobit svih stanovnika Prizrena. Nadamo se da ovi napori mogu doprineti ujedinjenijoj i harmoničnijoj budućnosti naše opštine.

Hvala Vam na vremenu i pažnji. Radujem se Vašem odgovoru i prilici za zajednički rad za dobrobit naše zajednice.

Sa dubokim poštovanjem i najboljim željama,

Mentor Agani

**Zoran Savić, Koordinator Projekata
NGO AKTIV
Severna Mitrovica, Kosovo**

Poštovani Gradonačelnice Šaćir Totaj,

Moje ime je Zoran Savić i koordinator sam projekta u nevladinoj organizaciji Aktiv iz Severne Mitrovice. Iako sam rođen u Puli, u Hrvatskoj, već više od 30 godina živim u Mitrovici i aktivno sam uključen u društveni život na Kosovu, kako kroz posao, tako i kroz kulturne aktivnosti, s obzirom na to da sam i muzičar koji je učestvovao u raznim međuetničkim projektima sa muzičarima albanske nacionalnosti.

Istovremeno, dugi niz godina sam radio kao novinar na portalu Kosovo Sever - KoSSev, i kroz taj posao sam se dodatno upoznao sa političkom i bezbednosnom situacijom na Kosovu. I danas saradujem sa mnogim albanskim novinarima i urednicima, kako kroz projekte, tako i u poslovima koji nisu povezani sa istim.

Vaša pozicija gradonačelnika Prizrena može u velikoj meri doprineti promovisanju poruka mira i jedinstva. Zbog toga se radujem vašoj podršci u organizovanju međuetničkih dijaloga i projekata zajedničkog rada različitih etničkih grupa.

U tom duhu, nadam se budućnosti u kojoj će multietnički suživot postati norma na Kosovu. Zamišljam zajednice u kojima se etničke razlike prihvataju kao prednosti, a ne kao izvori podela. U tom cilju, mogli biste da se fokusirate na stvaranje održivih programa koji edukuju o kulturnoj raznolikosti i toleranciji, podržavaju zajedničke projekte u zajednici i osiguravaju jednaku zastupljenost svih etničkih grupa u lokalnoj upravi.

Stoga vas podstičem da aktivno učestvujete u stvaranju mirne i inkluzivne zajednice podržavanjem međuetničkih inicijativa, zalaganjem za politike koje garantuju jednake mogućnosti za sve i podsticanjem otvorenog i poštovanja vrednog dijaloga između različitih etničkih grupa.

Zaključujem ovo pismo sa nadom, zamišljajući budućnost u kojoj naši zajednički naponi neguju istinski harmonično i multietničko društvo na Kosovu. Uveren sam da sa našom zajedničkom posvećenošću možemo postići izuzetan napredak ka ovom vrednom cilju.

S poštovanjem,

Zoran Savić

Pisma očekivanja i želja

Jovana Radosavljević, Ilir Deda, Dušan Radaković,
Senad Šabović, Mentor Agani i Zoran Savić

G .Valon ef. Ibrahim
Lider saveta islamske zajednice
Prizren

Decembar 2024

**Jovana Radosavljević, Izvršna direktorka
Nova društvena inicijativa
Severna Mitrovica, Kosovo**

Poštovani gospodine ef. Ibrahim, i,

Nadam se da vas ovo pismo zatiče u dobrom zdravlju i raspoloženju. Moje ime je Jovana Radosavljević i izvršna sam direktorka organizacije Nova Društvena Inicijativa, nevladine organizacije sa sedištem u Severnoj Mitrovici, posvećene promovisanju pomirenja i razumevanja između kosovskih Srba i kosovskih Albanaca. Pišem vam u okviru inicijative „Multietnički karavan za mir i suživot“ kako bih podelila svoja očekivanja i nade za negovanje multietničkog suživota na Kosovu, posebno u Prizrenu.

Vaša pozicija kao lidera Islamske zajednice u Prizrenu stavlja vas u jedinstvenu i uticajnu ulogu da podstičete dijalog, empatiju i saradnju preko kulturnih i verskih granica. **Prihvatanjem principa tolerancije i poštovanja, možete pomoći u stvaranju atmosfere gde se ljudi različitih pozadina osećaju sigurno, cenjeno i zaštićeno u svom identitetu.** Vaše vođstvo i smernice imaju moć da inspirišu članove zajednice da se uključe u razgovore i aktivnosti koje premošćuju podele i jačaju uzajamno poverenje.

Ključno je da negujemo našu raznolikost i razvijamo okruženje u kojem se poštuju svačija uverenja, tradicije i kulturno nasleđe. Ohrabrujem vas da podržite i pokrenete međureligijske dijaloge, zajedničke projekte u službi zajednice i kulturne razmene koje okupljaju pojedince iz različitih etničkih grupa. Takvi naponi mogu istaći naše zajedničke vrednosti, pokazati značaj saradnje i otvoriti put ka mirnom i inkluzivnom Prizrenu.

Gledajući u budućnost, zamišljam Kosovo gde se multietnički suživot slavi, a razlike doživljavaju kao bogatstvo, a ne prepreke. **Sa vašim vođstvom, Islamska zajednica u Prizrenu može igrati ključnu ulogu u oblikovanju harmoničnijeg, tolerantnijeg i kohezivnijeg društva.** Kroz doslednu saradnju, međukulturne događaje i naglašavanje saosećanja u vašim javnim obraćanjima, možete pomoći da se osigura da se svi u Prizrenu osećaju kao kod kuće.

Na kraju, s poštovanjem vas ohrabrujem da nastavite svoje napore u izgradnji mirne, inkluzivne i razumevajuće zajednice. **Vaša nepokolebljiva posvećenost promovisanju poštovanja i jedinstva može postaviti snažan primer za druge, doprinoseći budućnosti u kojoj sve zajednice na Kosovu žive skladno i s međusobnim poštovanjem.**

Hvala vam na vašem vremenu i pažnji.

S iskrenim poštovanjem,

Jovana Radosavljević

**Ilir Deda, Aktivista civilnog društva
Priština, Kosovo**

Poštovani imame Ibrahim, i,

Već više od dve decenije aktivno sam uključen i angažovan na rešavanju ključnih pitanja vezanih za Kosovo i Zapadni Balkan kroz različite uloge, uključujući očuvanje i unapređenje različitosti u našoj zemlji. Takođe sam član inicijative "Multietnički karavan za mir i suživot" i pišem Vam u ovom svojstvu.

Ova inicijativa predviđa, između ostalog, da njeni članovi napišu pismo očekivanja usredsređeno na očekivanja u vezi sa multietničnošću i multikonfesionalnim suživotom, koji su takođe temeljne vrednosti naše zemlje. Islamska zajednica Kosova ima centralnu ulogu, i želeo bih da naglasim duboku zahvalnost za sve dosadašnje pozitivne angažmane u raznim forumima međureligijskog dijaloga, saradnje i razmene.

Veći doprinos izgradnji zajedničkog osećaja multietničnosti i tolerancije od značajne je važnosti, naročito u Prizrenu, gde se nalaze neka od najvrednijih religijskih nasleđa. Mi u ovoj inicijativi verujemo da bi se vrednosti poput multietničnosti, tolerancije i većeg razumevanja trebalo isticati pri svakoj prilici.

Međureligijski dijalog i veće međusobno razumevanje predstavljaju savremeni pristup u cilju unapređenja suživota i međureligijske harmonije. Iako živimo u vremenu kada harmonija nije dovoljno cenjena, verujem da Kosovo, s obzirom na svoju jedinstvenu istoriju, može uspostaviti međureligijski dijalog na lokalnom nivou opština, kako bi se započelo sa stvaranjem kulture mira. Ovaj forum bi unapredio međusobno razumevanje između lokalnih verskih lidera, uključujući razumevanje sa lokalnim opštinskim vlastima. Takođe bi služio kao platforma za diskusiju i rešavanje potreba svake od verskih zajednica.

Čvrsto verujem da će naša dela danas definisati i izgraditi budućnost harmonije, međusobnog poštovanja i razumevanja.

S iskrenim poštovanjem,

Ilir Deda

Dušan Radaković, Izvršni direktor
Centar za zastupanje demokratske kulture (ACDC)
Severna Mitrovica, Kosovo

Poštovani gospodine Ibrahim, i

Nadam se da je ovo pismo zateklo Vas u dobrom zdravlju. Dozvolite mi da Vas kontaktiram u vezi sa koordinacijom napora za Multi-Etničku Karavanu za Mir i Koegzistenciju. Moje ime je Dušan Radaković, i ja sam izvršni direktor Centra za zagovaranje demokratske kulture (ACDC). Veliko mi je zadovoljstvo što Vas mogu obratiti u okviru ove inicijative usmerene na jačanje međuetničke harmonije i razumevanja širom Kosova.

Grad Prizren, sa svojim bogatim mozaikom kultura i vera, odavno stoji kao simbol suživota i jedinstva. Kao istaknuti lider u Islamskoj zajednici Prizrena, Vaš glas i vodstvo su ključni u podsticanju međusobnog poštovanja i saradnje između različitih verskih i etničkih grupa u ovoj istorijskoj opštini.

Očekivanja za Koegzistenciju: Verske institucije i njihovi lideri imaju jedinstvenu i duboku sposobnost da prevazilaze podele i neguju zajedničke vrednosti mira i tolerancije. S tim u vezi, želeo bih da pitam:

- Kako vidite ulogu Islamske zajednice u promovisanju međuveruskog dijaloga unutar Prizrena?
- Možete li podeliti primere nedavnih inicijativa ili programa koje je vaša zajednica vodila, a koje su okupile ljude različitih porekla?
- Koje prilike vidite za veću saradnju između verskih lidera i opštinskih vlasti u poboljšanju međuetničkih odnosa u Prizrenu?

Želje za Budućnost: Kao neko ko je posvećen unapređenju mira i jedinstva, nadam se budućnosti gde:

- Organizacije zasnovane na veri rade u harmoniji na uspostavljanju redovnih međuveruskih razmena i događaja.
- Programi koji se bave obrazovanjem i angažovanjem mladih ističu zajedničke vrednosti među zajednicama.

Poziv na Akciju: Ljubazno Vas podstičem da razmotrite organizovanje ili suorganizovanje sesije dijaloga u okviru Karavane. Ova sesija bi se mogla fokusirati na duhovne i moralne osnove suživota i bila bi otvorena za lidere i članove svih vera u Prizrenu.

Vaše liderstvo i posvećenost dobrobiti zajednice su veoma cenjeni, i radujem se Vašim mislima o tome kako možemo zajedno raditi na ostvarenju zajedničke vizije mira i koegzistencije. Hvala Vam na vremenu i posvećenosti ovoj važnoj stvari.

Srdačno,

Dušan Radaković

**Senad Šabović, Viši savetnik
Evropski institut za mir
Brisel - Priština**

Poštovani Valon ef. Ibrahim, i,

Moje ime je Senad Šabović i pišem Vam kao neko ko podržava projekat "Multietnički karavan za mir i suživot". Radim kao viši savetnik u Evropskom institutu za mir, sa fokusom na dijalog kojim posreduje EU i proces normalizacije. Moja organizacija je deo koalicije civilnog društva pod nazivom Kosovska građanska alternativa (KGA), koja nastoji da pruži konkretne doprinose u ovoj oblasti.

Prizren je poznat po svojoj jedinstvenoj raznolikosti i bogatom kulturnom nasleđu, gde različite verske zajednice koegzistiraju vekovima. Ovo čini grad svetionikom međuverške harmonije i ključnim primerom kako verske institucije mogu doprineti multietničkoj i multikulturalnoj koheziji. Želeo bih da iskoristim ovu priliku da pohvalim Islamsku zajednicu Kosova i Vaše liderstvo za napore u promociji razumevanja i tolerancije, kako unutar muslimanske zajednice, tako i u širem međuverškom kontekstu.

U trenutnim okolnostima, uz rastuće tenzije i zastoje u procesu normalizacije, uloga verskih zajednica u podsticanju dijaloga i mira je važnija nego ikad. Kao poštovani lider, Vaš doprinos može ojačati ove napore i potvrditi principe međusobnog poštovanja i saradnje koji su temelj multietničkog karaktera Kosova.

Želeo bih da predložim nekoliko inicijativa koje bi mogle da nadgrade Vaš odličan rad na ovom polju:

1. Osnivanje lokalnog međuverškog saveta: Prizren, sa svojom istorijskom i kulturnom bogatstvom, idealno je mesto za uspostavljanje prvog međuverškog saveta. Ovaj savet bi mogao služiti kao platforma za saradnju verskih lidera na pitanjima od zajedničkog interesa, uključujući zaštitu i rehabilitaciju verskih i kulturnih spomenika. Ova inicijativa bi pokazala jedinstvo u očuvanju zajedničkog nasleđa svih zajednica.
2. Uključivanje poruka o raznolikosti u versku praksu: promovisanje poštovanja etničke i verske raznolikosti kroz hutbe i aktivnosti usmerene na zajednicu bilo bi moćan način da angažujete svoju zajednicu i promovirate toleranciju.
3. Zajedničke aktivnosti sa verskim i zajedničkim liderima: pokretanje zajedničkih poseta lidera drugih verskih zajednica multietničkim naseljima, kulturnim lokalitetima i zajedničkim centrima moglo bi simbolizovati jedinstvo i inspirisati slične akcije širom Kosova.
4. Promocija međuverškog dijaloga na društvenim mrežama: isticanje zajedničkih vrednosti i promovisanje poruka mira i razumevanja putem društvenih mreža moglo bi proširiti domet vaših inicijativa i angažovati mlađe generacije.
5. Obrazovni programi o toleranciji: saradnja sa školama, kulturnim organizacijama i omladinskim grupama u sprovođenju obrazovnih sesija o značaju verske i etničke raznolikosti može doprineti dugoročnoj društvenoj koheziji.

Vaše liderstvo i posvećenost Islamske zajednice međuverškom dijalogu su od ključnog značaja ne samo za Prizren, već i za Kosovo u celini. Ovi napori ne samo da štite bogato nasleđe ovog regiona, već i šalju snažnu poruku da Prizren predstavlja model jedinstva i koegzistencije u izazovnim vremenima.

Budite uvereni, poštovani Valon ef. Ibrahimi, da su moje kolege iz Evropskog instituta za mir, sa ovog projekta, kao i pomenuta koalicija KGA, spremni da Vas podrže u sprovođenju ovih ideja ili bilo kojih drugih inicijativa koje zamislite, a koje dodatno jačaju toleranciju i razumevanje u našem društvu.

S velikim poštovanjem i zahvalnošću,

Senad Šabović

Mentor Agani, Viši istraživač
Kosovski institut za istraživanje i razvoj politika (KIPRED)
Priština, Kosovo

Poštovani imame, Valon Efendi Ibrahim, i,

Moje ime je Mentor Agani, viši istraživač u KIPRED-u, Kosovskom institutu za istraživanje politika i razvoj, kao i predavač na Koledžu Dardania u Prištini. U periodu od 2003. do 2016. godine bio sam predavač na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Prištini. Ovo pismo pišem s namerom da izrazim svoja očekivanja i želje u vezi sa međuetničkim suživotom na Kosovu.

Najpre, nadam se da Vas ovo pismo zatiče u dobrom zdravlju i raspoloženju. Pišem Vam u svoje ime, kao i u ime KIPRED-a, kao i nekoliko drugih organizacija s kojima delimo zajedničku posvećenost negovanju međusobnog poštovanja i razumevanja između Albanaca i Srba na Kosovu uopšte, a posebno u opštini Prizren.

Projekat u okviru kojeg Vam šaljemo ovo pismo, „Multietnički karavan za mir i suživot“, prepoznaje ključnu ulogu verskih i opštinskih lidera i zajednica u promovisanju mira, razumevanja i pomirenja u kosovskom kontekstu. Imajući to u vidu, želeli bismo da predložimo nekoliko inicijativa koje bi mogli zajednički sprovesti Vi, ostali verski lideri u Prizrenu, kao i opštinske vlasti, organizacije civilnog društva i lokalni akteri, kako bi se promovisalo međusobno poštovanje i saradnja između Albanaca i Srba.

U nastavku su predložene inicijative.

1. **Međureligijski dijalozi i javne diskusije:** Organizovanje redovnih međureligijskih dijaloga u kojima bi verski lideri iz islamske, katoličke i pravoslavne zajednice otvoreno i konstruktivno razgovarali o zajedničkim vrednostima, duhovnoj mudrosti i tome kako vera može postati most ka miru.
2. **Zajednički humanitarni i društveni projekti:** Okupljanje Albanaca i Srba iz različitih verskih zajednica radi zajedničkog rada na humanitarnim inicijativama koje bi koristile široj zajednici, poput podrške ugroženim porodicama, unapređenja javnih prostora, pružanja humanitarne pomoći i slično.
3. **Programi angažovanja mladih i porodica:** Stvaranje prilika za mlade i porodice iz svih zajednica da učestvuju u zajedničkim radionicama, kulturnim razmenama i sportskim aktivnostima. Verski lideri bi mogli igrati značajnu ulogu u oblikovanju ovih programa, pružajući moralnu podršku i smernice.
4. **Javne međureligijske proslave i kulturni događaji:** Organizovanje zajedničkih festivala ili događaja koji slave kulturnu i versku raznolikost Prizrena, gde članovi zajednice mogu učiti o tradicijama jedni drugih. Takvi događaji, uz podršku verskih lidera, mogli bi uključivati radionice na kojima bi mladi Albanci i Srbi razgovarali o mogućnostima učenja jezika jedni drugih.
5. **Zajedničke izjave i apeli za mir:** Zajednički apel za mir i pomirenje od strane svih verskih lidera u Prizrenu mogao bi imati dubok uticaj na zajednicu. Izdavanjem zajedničkih izjava ili učestvovanjem u zajedničkim javnim molitvama ili refleksijama, verski lideri mogu postaviti snažan primer, ohrabrujući sve građane da prihvate toleranciju, poštovanje i saradnju kao osnovne vrednosti svakodnevnog života.

Verujemo da, kroz saradnju Islamske zajednice, Katoličke i Pravoslavne crkve, kao i opštinskih vlasti, organizacija civilnog društva i lokalnih aktera, ove inicijative mogu napraviti opipljivu

razliku u unapređenju odnosa između Albanaca i Srba. Vaše liderstvo kao poglavara Islamske zajednice bilo bi ključno u vođenju i promovisanju ovih napora.

Bila bi mi čast da se sastanem sa Vama kako bismo detaljnije razgovarali o ovim idejama i istražili mogućnosti za njihovu realizaciju, kao i za pronalaženje novih inicijativa. Spremni smo da doprinesemo izgradnji mirnije i harmoničnije budućnosti za sve ljude Prizrena, bez obzira na njihovu etničku i versku pripadnost.

Hvala Vam na vremenu i pažnji. Radujem se Vašem odgovoru i prilici za saradnju na ovim važnim inicijativama.

Sa dubokim poštovanjem i srdačnim pozdravima,

Mentor Agani

**Zoran Savić, Koordinator Projekata
NGO AKTIV
Severna Mitrovica, Kosovo**

Poštovani efendija Valon Ibrahim, i,

Zovem se Zoran Savić i radim kao koordinator projekata u nevladinoj organizaciji Aktiv iz Severne Mitrovice. Iako sam rođen u Puli, u Hrvatskoj, već više od 30 godina živim u Mitrovici i aktivno sam uključen u društveni život na Kosovu, kako kroz rad, tako i kroz kulturni angažman, s obzirom na to da sam i muzičar i da sam učestvovao u raznim međuetničkim projektima s muzičarima albanske nacionalnosti.

Takođe, godinama sam radio kao novinar na portalu Kosovo Sever – KoSsev, što mi je omogućilo da se još bolje upoznam s političkom, bezbednosnom i verskom situacijom na Kosovu. I danas saradujem s mnogim albanskim novinarima i urednicima, kako kroz projekte, tako i kroz druge profesionalne angažmane.

Vaše vođstvo kao imama Islamske zajednice u Prizrenu može značajno doprineti promovisanju međuetničkog sklada. Podsticanje dijaloga i saradnje između različitih verskih i etničkih grupa može pomoći u prevazilaženju podela. Pozivam Vas da podržite društvene programe i zajedničke projekte koji okupljaju ljude različitih pozadina. Vaše hutbe i javni nastupi mogu naglašavati jedinstvo, toleranciju i međusobno poštovanje. Stoga se radujem Vašoj podršci u organizovanju međuverških dijaloga i društvenih projekata koji uključuju saradnju različitih verskih zajednica.

U tom duhu, nadam se budućnosti u kojoj će međuetnička i međuverška koegzistencija postati norma na Kosovu. Zamišljam zajednice u kojima se verske razlike doživljavaju kao snaga, a ne kao izvor podela. U tom smislu, možete da se fokusirate na kreiranje održivih programa koji edukuju o verskoj raznolikosti i toleranciji, podržavaju zajedničke projekte i obezbeđuju jednaku zastupljenost svih verskih zajednica u lokalnom upravljanju.

Završavam ovo pismo s nadom u budućnost u kojoj će naši zajednički naponi izgraditi istinski harmonično i multietničko društvo na Kosovu. Siguran sam da ćemo uz zajedničku posvećenost postići značajan napredak ka ovom vrednom cilju.

Hvala Vam na vremenu i razumevanju.

S poštovanjem,

Zoran Savić

Pisma očekivanja i želja

Jovana Radosavljević, Ilir Deda, Dušan Radaković,
Senad Šabović, Mentor Agani i Zoran Savić

Velečasni Don Shan Zefi
Vikar Katoličke biskupije Prizren-Priština

Decembar 2024

**Jovana Radosavljević, Izvršna direktorka
Nova društvena inicijativa
Severna Mitrovica, Kosovo**

Poštovani Don Zefi,

Nadam se da vas ovo pismo zatiče u dobrom zdravlju. Moje ime je Jovana Radosavljević, izvršna sam direktorka organizacije Nova Društvena Inicijativa, nevladine organizacije sa sedištem u Severnoj Mitrovici, posvećene promovisanju pomirenja i razumevanja između kosovskih Srba i kosovskih Albanaca. Pišem vam u okviru inicijative "Multietnički karavan za mir i suživot" kako bih podelila svoja očekivanja i nade za jačanje multietničkog suživota na Kosovu, posebno u oblasti Prizrena i Prištine.

Vaša uloga biskupa Katoličke biskupije stavlja vas u poziciju velike odgovornosti i uticaja. **Podsticanjem dijaloga, razumevanja i poštovanja među ljudima različitih etničkih i verskih pozadina, možete doprineti stvaranju zajednice u kojoj se svi osećaju sigurno, cenjeno i samouvereno u svom identitetu.** Vaše duhovno vođstvo može inspirisati saosećanje, empatiju i otvorenost, usmeravajući pojedince ka prepoznavanju i vrednovanju bogatstva naše raznolike zajednice.

Ključno je da negujemo naše razlike, dok istovremeno osiguravamo dostojanstvo i identitet svih pojedinaca. Podrška međureligijskim susretima, zajedničkim inicijativama i kulturnim razmenama može doprineti rušenju barijera i izgradnji poverenja. Kroz ove napore, Katolička biskupija može istaći zajedničke vrednosti, poput ljubavi prema bližnjem, solidarnosti i saradnje, koje prevazilaze naše razlike.

Gledajući u budućnost, zamišljam Kosovo gde je multietnički suživot ne samo moguć već i izvor kolektivne snage. **Nadam se kontinuiranim naporima na promovisanju razumevanja i jedinstva kroz inkluzivne događaje, obrazovne programe i zajedničke projekte.** Negovanjem okruženja zasnovanog na toleranciji i poštovanju, možemo osigurati da se svi osećaju kao kod kuće, bez obzira na njihovu pozadinu.

Na kraju, s poštovanjem vas ohrabrujem da nastavite svoje napore u vođenju vaše zajednice ka većem skladu i uzajamnom poštovanju. **Vaše vođstvo i posvećenost mogu poslužiti kao primer kako vera i dobra volja mogu da nas zbliže, otvarajući put ka mirnoj i inkluzivnoj budućnosti za sve ljude na Kosovu.**

Hvala vam na vašem vremenu i pažnji.

S iskrenim poštovanjem,

Jovana Radosavljević

**Ilir Deda, Aktivista civilnog društva
Priština, Kosovo**

Poštovani svešteniče Don Shan Zefi,

Više od dve decenije sam angažovan i uključen u neka od glavnih pitanja za Kosovo i Zapadni Balkan u različitim ulogama, uključujući očuvanje i unapređenje raznolikosti u našoj zemlji. Takođe sam član inicijative Multi-Etnička Karavana za Mir i Koegzistenciju i pišem Vam u tom svojstvu.

Ova inicijativa, između ostalog, predviđa da njeni članovi napišu pismo očekivanja usredsređeno na očekivanja multietničnosti i multikonfesionalne koegzistencije, koje su takođe temeljne vrednosti naše zemlje. Katolička crkva ima značajan, i želeo bih da istaknem duboko priznanje za sav pozitivan angažman koji je do sada učinjen na raznim forumima međuveruskog dijaloga, saradnje i razmene.

Veći doprinos osećaju zajedništva multietničnosti i tolerancije je od izuzetnog značaja, posebno u Prizrenu gde su centrirani neki od najcenjenijih verskih nasleđa. Mi u ovoj inicijativi verujemo da se multietničnost, tolerancija i veće razumevanje kao vrednost trebaju naglašavati pri svakoj prilici.

Međuveruski dijalog i veće razumevanje su moderni oblici koji imaju za cilj unapređenje koegzistencije i međureligijske harmonije. Iako živimo u vremenima kada se harmonija ne ceni, verujem da Kosovo, s obzirom na svoju jedinstvenu istoriju, može uspostaviti međuveruski dijalog na lokalnom opštinskom nivou, kako bi počelo stvaranje kulture mira. Ovaj forum bi unapredio uzajamno razumevanje između lokalnih verskih lidera, uključujući razumevanje sa lokalnim opštinskim vlastima. Takođe bi služio kao forum za raspravu i rešavanje odgovarajućih potreba svake od verskih zajednica.

Duboko verujem da će naša dela sada definisati i graditi budućnost harmonije, uzajamnog poštovanja i razumevanja.

Sa iskrenim poštovanjem,

Ilir Deda

Dušan Radaković, Izvršni direktor
Centar za zastupanje demokratske kulture (ACDC)
Severna Mitrovica, Kosovo

Poštovani Don Shan Zefi,

Nadam se da Vas ovo pismo zatiče dobro.

Koordinišemo aktivnosti na projektu "Multietnički karavan za mir i suživot". Moje ime je Dušan Radaković i izvršni sam direktor Centra za zastupanje demokratske kulture (ACDC). Sa dubokim poštovanjem i divljenjem prema Vašem liderstvu u okviru Katoličke biskupije obraćam Vam se sa pozivom da učestvujete i delite naše težnje ka jačanju harmonije među zajednicama na Kosovu.

Vaša uloga glavnog vikara u okviru Biskupije ključna je za vođenje vernika i služi kao most između različitih zajednica. Dugogodišnja posvećenost Katoličke crkve miru i pomirenju inspiriše nas sve, posebno u regionima Prizrena i Prištine, poznatim po svojoj istorijskoj raznolikosti.

Očekivanja od suživota: Kao jedan od ključnih duhovnih lidera, Vaši pogledi i aktivnosti mogu značajno doprineti međuveriskom i međuetničkom razumevanju. S tim u vezi, želeo bih da Vas pitam:

- Na koji način Biskupija trenutno učestvuje sa drugim verskim zajednicama u cilju promocije međusobnog poštovanja i razumevanja?
- Koje inicijative ili programe smatrate da bi trebalo dodatno razvijati kako bi se produbila saradnja između zajednica u Prizrenu i Prištini?
- Na koje načine učenja Katoličke crkve o ljubavi i miru mogu inspirisati praktične korake ka jedinstvu na Kosovu?

Želje za budućnost

- Jačanje međuveriskog dijaloga i zajedničkih inicijativa između Katoličke crkve, drugih verskih zajednica i lokalnih vlasti.
- Obrazovni i kulturni programi koji okupljaju mlade iz različitih sredina kako bi zajedno učili o zajedničkim vrednostima i istorijama.
- Nastavak vođstva Katoličke biskupije kao primera u promovisanju mira, saosećanja i solidarnosti na Kosovu.

Bila bi nam čast da aktivno učestvujete u projektu "Multietnički karavan za mir i suživot". Vaš glas i liderstvo su ključni za naše napore u izgradnji mostova između zajednica. Takođe bismo rado organizovali zajednički događaj sa Biskupijom kako bismo proslavili zajedničke vrednosti koje nas ujedinjuju.

Vaš rad kao glavnog vikara Katoličke biskupije izuzetno cenimo, i verujem da zajedno možemo doprineti mirnijoj i inkluzivnijoj budućnosti Kosova. Hvala Vam što će te razmotriti ovaj poziv, i radujem se prilici da čujem Vaše mišljenje o tome kako možemo sarađivati na ostvarivanju ovih važnih ciljeva.

S velikim poštovanjem i srdačnim pozdravom,

Dušan Radaković

**Senad Šabović, Viši savetnik
Evropski institut za mir
Brisel - Priština**

Poštovani Don Shan Zefi,

Zovem se Senad Šabović i obraćam Vam se kao neko ko podržava projekat "Multietnički karavan za mir i suživot". Radim kao viši savetnik u Evropskom institutu za mir, sa fokusom na dijalog pod okriljem Evropske unije i proces normalizacije. Moja organizacija je deo koalicije civilnog društva pod nazivom Kosovska građanska alternativa (KGA), koja ima za cilj da pruži konkretan doprinos jačanju međuetničkog razumevanja i saradnje na Kosovu.

Prizren zauzima jedinstveno i značajno mesto u identitetu Kosova kao glavni grad raznolikosti u zemlji. Njegova duboko ukorenjena istorija zajedničkog života različitih etničkih i verskih zajednica čini ga inspiracijom i modelom za druge regione. U tom pogledu, Katolička biskupija, pod Vašim vođstvom, pruža izuzetan primer u promovisanju vrednosti tolerancije, razumevanja i jedinstva. Duboko cenim Vaše angažovanje u međuveriskom dijalogu i Vaše napore da prevazidete podele kroz saradnju sa liderima drugih verskih zajednica.

Međutim, kao što ste i sami svesni, Kosovo se suočava sa sve većim izazovima kada je u pitanju ustavna posvećenost multietničnosti. To čini još potrebnijim da verske institucije i njihovi lideri aktivno reafirmišu i ojačaju ove principe. U tom kontekstu, želeo bih da predložim nekoliko sugestija koje bi dodatno nadogradile značajan doprinos Katoličke crkve na ovom polju:

1. Formiranje lokalnog međuveriskog saveta: raznolikost Prizrena čini ga idealnim mestom za uspostavljanje pilot projekta u okviru kojeg bi savet okupljao lidere različitih veroispovesti. Ovo telo bi moglo da savetuje lokalne i nacionalne institucije, kao i međunarodne donatore, o očuvanju verskih i kulturnih spomenika, i da deluje kao platforma za zajedničke međuveriske inicijative.
2. Promovisanje poruka mira i suživota: isticanje učenja iz Svetog pisma o ljubavi, saosećanju i razumevanju u Vašim propovedima i u radu sa zajednicom moglo bi dodatno inspirisati vernike da prihvate raznolikost i jedinstvo.
3. Zajedničke verske i društvene posete: saradnja sa liderima drugih verskih zajednica kroz posete multietničkim sredinama, kulturnim znamenitostima ili društvenim centrima mogla bi biti vidljiv i snažan pokazatelj solidarnosti i zajedničke posvećenosti miru.
4. Angažman putem medija: korišćenjem društvenih mreža i drugih komunikacionih kanala za deljenje međuveriskih inicijativa i poruka jedinstva, Vaš rad bi mogao biti dodatno pojačan i dosegnuo bi širu publiku, posebno mlade.
5. Obrazovne inicijative: saradnja sa školama, omladinskim grupama i drugim organizacijama na promociji svesti o bogatom multietničkom nasleđu Kosova i značaju međuveriskog dijaloga doprinosila bi dugoročnoj društvenoj koheziji.

Vaše vođstvo i doprinosi Biskupije su od suštinskog značaja za očuvanje uloge Prizrena kao simbola raznolikosti i mirnog suživota. Nastavljanjem i proširivanjem ovih inicijativa, Katolička crkva može poslužiti kao inspiracija drugima širom Kosova da prihvate i slave multietnički identitet zemlje.

Uveravam Vas, Don Šan Zefi, da su moji saradnici iz Evropskog instituta za mir, ovaj projekat i koalicija KGA spremni da Vas podrže u sprovođenju ovih ili bilo kojih drugih inicijativa koje jačaju međuverisko razumevanje i multietničku saradnju u Prizrenu i šire.

S velikim poštovanjem i zahvalnošću,

Senad Šabović

**Mentor Agani, Viši istraživač
Kosovski institut za istraživanje i razvoj politika (KIPRED)
Priština, Kosovo**

Poštovani svešteniče, Don Shaan Zefi,

Moje ime je Mentor Agani, i ja sam stariji istraživač u KIPRED-u, Kosovskom institutu za istraživanje politika i razvoj, kao i predavač na Koledžu Dardania u Prištini. U periodu od 2003. do 2016. godine bio sam takođe predavač na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Prištini. Ovo pismo pišem sa namerom da izrazim neka od svojih očekivanja i želja u vezi sa međuetničkom koegzistencijom na Kosovu.

Pre svega, nadam se da je ovo pismo zateklo Vas u dobrom zdravlju i raspoloženju. Pišem ga u svoje ime, kao i u ime KIPRED-a, kao i nekoliko drugih organizacija s kojima delimo zajedničku posvećenost unapređenju uzajamnog poštovanja i razumevanja između Albanaca i Srba na Kosovu, a posebno u opštini Peć.

Projekat u okviru koga Vam šaljemo ova pisma, „Multi-Etnička Karavana za Mir i Koegzistenciju“, prepoznaje ključnu ulogu koju verski i opštinski lideri i zajednice imaju u podsticanju mira, razumevanja i pomirenja u kontekstu Kosova. Sa tim na umu, želeli bismo da predložimo nekoliko inicijativa koje bi mogle biti preduzete zajedno sa Vama, drugim verskim liderima u Prizrenu, kao i opštinskim vlastima, organizacijama civilnog društva i lokalnim akterima, radi promocije uzajamnog poštovanja i saradnje između Albanaca i Srba. Evo liste predloženih inicijativa:

1. **Međuerski dijalози**, gde bi se verski lideri katoličke, pravoslavne i muslimanske zajednice okupili da razgovaraju o zajedničkim vrednostima, zajedničkim briga i promociji mira i tolerancije.
2. **Projekti zajedničkog služenja**, gde bi članovi svih vera radili zajedno na humanitarnim aktivnostima koje koriste lokalnom stanovništvu, negujući jedinstvo kroz čine služenja.
3. **Programi angažovanja mladih i porodica**, koji bi uključivali obrazovne radionice, kulturne razmene i zajedničke događaje koji bi okupljali porodice i mlade ljude različitih etničkih i verskih pozadina u duhu saradnje i uzajamnog poštovanja.
4. **Zajednički verski i kulturni festivali**, koji slave različite verske tradicije zajednice. To bi moglo uključivati zajedničke događaje tokom glavnih verskih praznika, izložbe umetnosti i muzičke nastupe koji ističu zajedničke duhovne vrednosti.
5. **Radionice izgradnje mira**, gde bi se verski lideri i članovi zajednice obučavali u strategijama rešavanja konflikata, medijaciji i strategijama izgradnje mira kako bi bili opremljeni alatima za upravljanje tenzijama i promociju razumevanja unutar zajednice. Te radionice bi takođe uključivale radionice u kojima bi albanski i srpski mladi razgovarali o mogućnostima za početak učenja maternjih jezika jedni drugih.

Uvereni smo da biskupija Prizren-Pristina, kao poštovana i uticajna verska institucija na Kosovu, može odigrati ključnu ulogu u ovim naporima. Sa Vašom podrškom i vođstvom, verujemo da ove inicijative mogu dati značajan doprinos izlečenju podela i promociji harmonije u našoj zajednici.

Bili bismo počastvovani da se sastanemo sa Vama kako bismo detaljnije razgovarali o ovim predlozima i istražili kako možemo sarađivati sa Crkvom u ovim naporima. Duboko cenimo Vaše liderstvo i aktivnosti i želimo da zajedno radimo na stvaranju mirnije i inkluzivnije budućnosti za Prizren.

Hvala Vam na vremenu i razmatranju. Radujem se Vašem odgovoru i prilici da o ovome dalje razgovaramo.

Sa velikim poštovanjem i srdačnim pozdravima,

Mentor Agani

**Zoran Savić, Koordinator Projekata
NGO AKTIV
Severna Mitrovica, Kosovo**

Poštovani Don Shan Zefi,

Moje ime je Zoran Savić i koordinator sam projekata u nevladinoj organizaciji Aktiv iz Severne Mitrovice. Iako sam rođen u Puli, u Hrvatskoj, već 30 godina živim u Mitrovici i aktivno sam uključen u društveni život na Kosovu, kako kroz posao, tako i kroz kulturne aktivnosti, s obzirom na to da sam i muzičar koji je učestvovao u raznim međuetničkim projektima sa muzičarima albanske nacionalnosti.

Istovremeno, dugi niz godina sam radio kao novinar na portalu Kosovo Sever - KoSSev, i kroz taj posao sam se dodatno upoznao sa političkom, bezbednosnom i verskom situacijom na Kosovu. I danas sarađujem sa mnogim albanskim novinarima i urednicima, kako kroz projekte, tako i u poslovima koji nisu povezani sa istim.

Vaše liderstvo kao glavnog vikara Katoličke biskupije Prizren - Priština može značajno doprineti promovisanju međuetničke harmonije. Podsticanje dijaloga i saradnje između različitih verskih i etničkih grupa može pomoći u prevazilaženju podela. Pozivam vas da podržite programe u zajednici i zajedničke projekte koji okupljaju ljude različitog porekla. Vaše propovedi i javni govori mogu naglašavati jedinstvo, toleranciju i poštovanje za sve. Zbog toga se radujem vašoj podršci u organizovanju međuetničkih dijaloga i projekata zajedničkog rada različitih verskih grupa.

U tom duhu, nadam se budućnosti u kojoj će multietnički verski suživot postati norma na Kosovu. Zamišljam zajednice u kojima se verske razlike prihvataju kao snage, a ne kao izvori podela. U tom cilju, mogli biste da se fokusirate na stvaranje održivih programa koji edukuju o verskoj raznolikosti i toleranciji, podržavaju zajedničke projekte u zajednici i osiguravaju jednaku zastupljenost svih verskih grupa u lokalnom upravljanju.

Gledajući u budućnost, zamišljam Kosovo u kojem se multietnički suživot i verska tolerancija prihvataju. Redovni međuverški sastanci i međukulturalne inicijative mogu podsticati dijalog i saradnju.

Zaključujem ovo pismo sa nadom, zamišljajući budućnost u kojoj naši zajednički naponi neguju istinski harmonično i multietničko društvo na Kosovu. Uveren sam da sa našom zajedničkom posvećenošću možemo postići izuzetan napredak ka ovom vrednom cilju.

Hvala vam na vremenu i pažnji.

Zoran Savić

Pisma očekivanja i želja

Jovana Radosavljević, Ilir Deda, Dušan Radaković,
Senad Šabović, Mentor Agani i Zoran Savić

Protosinđel Isidor,
Zamenik rektora Prizrenske bogoslovije

Decembar 2024

**Jovana Radosavljević, Izvršna direktorka
Nova društvena inicijativa
Severna Mitrovica, Kosovo**

Poštovani oče Isidore,

Nadam se da vas ovo pismo zatiče u dobrom zdravlju i miru. Moje ime je Jovana Radosavljević i izvršna sam direktorka organizacije Nova Društvena Inicijativa, sa sedištem u Severnoj Mitrovici. Kao pravoslavna hrišćanka i član naše Srpske pravoslavne zajednice, duboko sam posvećena dobrobiti i jedinstvu našeg naroda, kao i negovanju razumevanja i pomirenja između kosovskih Srba i kosovskih Albanaca. Pišem vam u okviru inicijative „Multietnički karavan za mir i suživot“ kako bih podelila svoja očekivanja i nade za jačanje multietničkog suživota na Kosovu, posebno u Prizrenu.

Pravoslavna Bogoslovija u Prizrenu nosi duboko istorijsko i duhovno značenje. Vaša uloga duhovnog vođe i pedagoga stavlja vas u jedinstvenu poziciju da oblikujete buduće generacije koje će ceniti važnost tolerancije, poštovanja i razumevanja.

Ključno je da čuvamo naše versko i kulturno nasleđe, a istovremeno osiguramo očuvanje identiteta svih pojedinaca. Inicijative koje promovišu dijalog, kulturne razmene i zajedničke projekte ljudi iz svih etničkih zajednica mogu doprineti izgradnji poverenja i rušenju barijera. Kao poštovani duhovni vođa, vaše pouke mogu naglasiti značaj jedinstva, saosećanja i saradnje, inspirišući druge da prevaziđu razlike i fokusiraju se na zajedničke vrednosti.

Gledajući u budućnost, moja vizija Kosova je ona u kojoj je multietnički suživot ne samo moguć, već i iskreno prihvaćen. **Nadam se kontinuiranim naporima na podsticanju razumevanja i uzajamnog poštovanja kroz međureligijske susrete, obrazovne aktivnosti i događaje koji slave naše različite tradicije.** Takvi poduhvati mogu doprineti tome da se svako u Prizrenu oseća kao kod kuće, dok naše zajednice uče iz međusobnih iskustava i perspektiva.

Na kraju, s poštovanjem vas ohrabrujem da nastavite da vodite i inspirišete one koji su pod vašom brigom da deluju kao ambasadori mira, tolerancije i razumevanja. **Vaše vođstvo u Bogosloviji može postaviti trajni primer kako vera, saosećanje i dijalog doprinose budućnosti u kojoj sve zajednice na Kosovu žive skladno i s međusobnim poštovanjem.**

Hvala vam na vašem vremenu i na vašoj nepokolebljivoj posvećenosti našoj zajedničkoj veri i zajednici.

S iskrenim poštovanjem,

Jovana Radosavljević

**Ilir Deda, Aktivista civilnog društva
Priština, Kosovo**

Poštovani oče Isidore,

Već više od dve decenije angažovan sam i uključen u neka od ključnih pitanja koja se tiču Kosova i Zapadnog Balkana kroz različite uloge, uključujući očuvanje i unapređenje raznolikosti u našoj zemlji. Takođe sam član inicijative „Multietnički karavan za mir i suživot“ i ovo pismo pišem u tom svojstvu.

Ova inicijativa predviđa, između ostalog, da njeni članovi pišu pisma očekivanja, fokusirana na očekivanja u vezi sa multietničkim i multikonfesionalnim suživotom, koji su fundamentalne vrednosti za Kosovo. Želeo bih da naglasim duboko uvažavanje za sve pozitivne korake preduzete do sada u različitim forumima međureligijskog dijaloga, saradnje i razmene.

Duboko razumem i poštujem jedinstvenu poziciju Srpske pravoslavne crkve na Kosovu. Veći doprinos zajedničkom osećaju multietničnosti i tolerancije od značajne je važnosti, posebno u Prizrenu, gde se nalaze neki od najvrednijih verskih i kulturnih spomenika. Mi u ovoj inicijativi verujemo da je isticanje multietničnosti, tolerancije i većeg razumevanja kao vrednosti nešto što treba naglašavati pri svakoj prilici.

Međureligijski dijalog i veće razumevanje predstavljaju savremeni pristup unapređenju suživota i međureligijske harmonije. Iako živimo u vremenima kada se harmonija često ne ceni dovoljno, verujem da Kosovo, s obzirom na svoju jedinstvenu istoriju, može uspostaviti međureligijski dijalog na lokalnom opštinskom nivou, čime bi se započelo stvaranje kulture mira. Ovaj forum bi unapredio međusobno razumevanje među lokalnim verskim liderima, uključujući i razumevanje s lokalnim opštinskim vlastima. Takođe bi služio kao platforma za diskusiju i rešavanje specifičnih potreba svake od verskih zajednica.

Čvrsto verujem da će naša dela danas odrediti i oblikovati budućnost harmonije, međusobnog poštovanja i razumevanja.

Sa iskrenim poštovanjem.

Ilir Deda

Dušan Radaković, Izvršni direktor
Centar za zastupanje demokratske kulture (ACDC)
Severna Mitrovica, Kosovo

Poštovani oče jeromonah Isidore,

Nadam se da Vas ovo pismo zatiče u dobrom zdravlju i raspoloženju. Koordiniramo napore u okviru inicijative „Multietničk karavan za mir i suživot“. Moje ime je Dušan Radaković, izvršni direktor Centra za zastupanje demokratske kulture (ACDC). Sa velikom čašću i poštovanjem Vam pišem, prepoznajući Vaš duhovni i kulturni doprinos u jačanju jedinstva u našoj zajednici.

Bogoslovija u Prizrenu zauzima posebno mesto u istoriji Kosova kao bastion vere, obrazovanja i istrajnosti. Vaše rukovodstvo ima ključnu ulogu u promociji međuetničkog i međureligijskog razumevanja, posebno u gradu koji je istorijski raznolik i simbolički bogat kao što je Prizren.

Očekivanja za suživot

Kao duhovni vođa i prosvetitelj, Vaš rad može značajno uticati na srca i umove ljudi, podstičući razumevanje i harmoniju među zajednicama. Imajući to u vidu, želeo bih da Vas zamolim:

- Kakvu ulogu vidite za Bogosloviju u podsticanju dijaloga i saradnje među različitim etničkim i verskim grupama u Prizrenu?
- Možete li podeliti primere prethodnih ili aktuelnih programa ili inicijativa unutar Bogoslovije koje promovisu suživot i međusobno poštovanje?
- Kako Bogoslovija može bliže saradivati sa drugim verskim institucijama i lokalnim vlastima u izgradnji mostova preko postojećih podela?

Gledajući unapred, inspirisan sam vizijom:

- Da Prizren postane model grada za međureligijski dijalog i multietničku saradnju na Kosovu i šire.
- Obrazovnih i kulturnih razmena koje omogućavaju institucije poput Bogoslovije, gde mladi iz različitih sredina mogu da uče i cene međusobne tradicije i istoriju.
- Da Bogoslovija ima aktivnu ulogu u promovisanju mira kroz aktivnosti u zajednici i zajedničke inicijative sa drugim verskim organizacijama.

Srdačno Vas ohrabrujem da učestvujete u inicijativi „Multietnički karavan za mir i suživot“. Vaši uvidi i duhovno vođstvo bili bi neprocenjivi za naše napore. Takođe, rado bismo prihvatili priliku da sarađujemo na organizaciji zajedničkog događaja ili dijaloga u Bogosloviji, kojim bismo slavili zajedničke vrednosti tolerancije i razumevanja.

Vaša posvećenost duhovnom vođstvu i obrazovanju ima dubok uticaj i iskreno se nadam da možemo zajedno raditi na jačanju veza mira i jedinstva u našoj zajednici. Hvala Vam što razmatrate ovaj poziv, i radujem se Vašim mislima o tome kako zajednički možemo doprineti svetlijoj i harmoničnijoj budućnosti.

S velikim poštovanjem i toplim pozdravima,

Dušan Radaković

**Senad Šabović, Viši savetnik
Evropski institut za mir
Brisel - Priština**

Poštovani jeromonaše Isidore,

Moje ime je Senad Šabović i obraćam Vam se kao neko ko podržava projekat „Multietnički karavan za mir i suživot“. Radim kao viši savetnik u Evropskom institutu za mir, fokusirajući se na dijalog pod okriljem EU i proces normalizacije. Moja organizacija je deo koalicije civilnog društva pod nazivom Kosovska građanska alternativa (KGA), koja nastoji da pruži konkretan doprinos unapređenju multietničke saradnje i razumevanja na Kosovu.

Grad Prizren zauzima izuzetno mesto u kulturnom i duhovnom nasleđu Kosova. On je živi dokaz suživota različitih verskih i etničkih zajednica, u kojem se nalaze sveta mesta koja su podjednako cenjena od strane svih vera. U tom duhu želim da pohvalim Vaše liderstvo i značajan doprinos Srpske pravoslavne crkve međuveriskom dijalogu i inicijativama za podsticanje mirnog suživota. Ovi naponi su danas važniji nego ikad, dok se naše društvo suočava sa pojačanim tenzijama i izazovima za multietničku harmoniju.

Verujem da Vaš rad u Bogosloviji u Prizrenu pruža jedinstvenu priliku za dalje jačanje međuveriske saradnje i promociju principa tolerancije i poštovanja, koji su duboko ukorenjeni u Vašoj veri. Dozvolite mi da predložim nekoliko ideja koje bi mogle nadograditi Vaše dragocene napore:

1. Osnivanje lokalnog međuveriskog saveta: Prizren, kao mikrokosmos kosovske raznolikosti, predstavlja idealnu lokaciju za pokretanje međuveriskog saveta. Ovaj savet bi mogao biti platforma za saradnju verskih lidera svih vera u inicijativama poput zaštite i rehabilitacije verskih spomenika, podsticanja međusobnog poštovanja i rešavanja zajedničkih izazova.
2. Jačanje međuveriskog angažmana: organizovanje zajedničkih poseta lidera različitih vera multietničkim sredinama, kulturnim lokalitetima ili verskim institucijama vidljivo bi potvrdilo posvećenost suživotu i inspirisalo slične akcije širom Kosova.
3. Uključivanje poruka tolerancije: isticanje tema raznolikosti, mirnog suživota i međusobnog poštovanja u Vašim obraćanjima vernicima dodatno bi ojačalo ulogu Crkve u promociji razumevanja i pomirenja.
4. Zagovaranje očuvanja kulturnog nasleđa: saradnja sa institucijama i donatorima na očuvanju verskih i kulturnih spomenika Kosova može simbolizovati jedinstvo u vrednovanju zajedničke istorije svih zajednica.
5. Angažovanje zajednice putem medija: korišćenje društvenih mreža i drugih komunikacionih kanala za isticanje međuveriskih inicijativa, zajedničkih proslava ili komemorativnih događaja može dopreti do šire publike i stvoriti zamajac za toleranciju i saradnju.

Dugogodišnje prisustvo Srpske pravoslavne crkve u Prizrenu, zajedno sa Vašim liderstvom, predstavlja temelj multietničkog identiteta Kosova. Vaši naponi u podsticanju dijaloga i razumevanja među različitim zajednicama bili su i ostaće ključni za očuvanje bogatog mozaika našeg društva.

Budite uvereni, poštovani oče jeromonahu, da su moje kolege iz Evropskog instituta za mir, ovog projekta i KGA koalicije spremni da Vama i Vašem timu pruže konkretnu podršku u realizaciji ovih ili drugih inicijativa koje smatrate vrednim za jačanje multietničke i međuveriske kohezije.

Sa velikim poštovanjem i uvažavanjem,

Senad Šabović

**Mentor Agani, Viši istraživač
Kosovski institut za istraživanje i razvoj politika (KIPRED)
Priština, Kosovo**

Poštovani oče Isidore,

Moje ime je Mentor Agani, viši sam istraživač u KIPRED-u, Kosovskom institutu za istraživanje i razvoj politika, kao i predavač na Koledžu Dardanija u Prištini. U periodu od 2003. do 2016. godine bio sam predavač na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Prištini. Ovo pismo pišem sa namerom da iznesem svoja očekivanja i želje u vezi sa međuetničkim suživotom na Kosovu.

Najpre bih želeo da izrazim nadu da će vas ovo pismo zateći u dobrom zdravlju i raspoloženju. Pišem ga u svoje ime i u ime KIPRED-a, zajedno sa pismima nekoliko drugih organizacija sa kojima delimo zajedničku posvećenost negovanju međusobnog poštovanja i razumevanja između Albanaca i Srba na Kosovu uopšte, a posebno u opštini Prizren.

Projekat u okviru kojeg vam šaljemo ova pisma, „Multietnički karavan za mir i suživot“, prepoznaje ključnu ulogu koju verski i opštinski lideri i zajednice imaju u izgradnji mira, razumevanja i pomirenja u kontekstu Kosova. Imajući to u vidu, želeli bismo da predložimo nekoliko inicijativa koje bi se mogle zajednički sprovesti od strane Vas, drugih verskih lidera u Prizrenu, kao i opštinskih vlasti, organizacija civilnog društva i lokalnih aktera, kako bi se unapredilo međusobno poštovanje i saradnja između Albanaca i Srba. Slede predložene inicijative.

1. **Međureligijski dijalozi i javne diskusije:** Organizacija redovnih međureligijskih dijaloga, gde verski lideri islamske, pravoslavne i katoličke zajednice mogu da se uključe u otvorene i konstruktivne razgovore o zajedničkim vrednostima, duhovnoj mudrosti i o tome kako vera može biti most ka miru.
2. **Zajednički dobrotvorni i društveni projekti:** Okupljanje Albanaca i Srba različitih verskih pripadnosti radi zajedničkog rada na dobrotvornim inicijativama koje bi koristile široj zajednici – poput podrške ugroženim porodicama, unapređenja javnih prostora, pružanja humanitarne pomoći i slično.
3. **Javne međureligijske proslave i kulturni događaji:** Organizacija zajedničkih festivala ili događaja koji slave kulturnu i versku raznolikost Prizrena, gde članovi zajednice mogu da nauče više o tradicijama jedni drugih i da ih cene. Takvi događaji, podržani od strane verskih lidera, mogli bi uključivati i radionice u kojima bi mladi Albanci i Srbi razgovarali o mogućnostima da neki od njih započnu učenje maternjeg jezika jedni drugih.
4. **Zajedničke izjave i apeli za mir:** Zajednički apel za mir i pomirenje svih verskih lidera u Prizrenu mogao bi imati snažan uticaj na zajednicu. Davanjem zajedničkih izjava ili učestvovanjem u zajedničkim molitvama ili refleksijama, verski lideri mogu postaviti snažan primer, ohrabrujući sve građane da toleranciju, poštovanje i saradnju usvoje kao ključne elemente svog svakodnevnog života.

Verujemo da Srpska pravoslavna crkva, kao ugledna institucija s kapacitetom da kroz veru, saosećanje i dijalog zbližava ljude, može odigrati izuzetno važnu ulogu u ovim naporima. Uvereni smo da će uz vašu podršku i vođstvo ove inicijative doprineti stvaranju mirnijeg i inkluzivnijeg okruženja za sve koji žive u Prizrenu.

Bili bismo počastvovani da se sastanemo s Vama kako bismo dalje razgovarali o ovim idejama, istražili nove mogućnosti i razmotrili načine za njihovu realizaciju. Radujemo se vašem odgovoru i nadamo se da ćemo zajednički graditi mostove između naših zajednica i koračati ka mirnijoj budućnosti.

Sa dubokim poštovanjem i najboljim željama,
Mentor Agani

**Zoran Savić, Koordinator Projekata
NGO AKTIV
Severna Mitrovica, Kosovo**

Poštovani Jeromonaše Isidore,

Moje ime je Zoran Savić i koordinator sam projekta u nevladinoj organizaciji Aktiv iz Severne Mitrovice. Iako sam rođen u Puli, u Hrvatskoj, već 30 godina živim u Mitrovici i aktivno sam uključen u društveni život na Kosovu, kako kroz posao, tako i kroz kulturne aktivnosti, s obzirom na to da sam i muzičar koji je učestvovao u raznim međuetničkim projektima sa muzičarima albanske nacionalnosti.

Istovremeno, dugi niz godina sam radio kao novinar na portalu Kosovo Sever - KoSSev, i kroz taj posao sam se dodatno upoznao sa političkom, bezbednosnom i verskom situacijom na Kosovu.

Srpska pravoslavna crkva oduvek je bila kamen temeljac za srpsku zajednicu na Kosovu, pružajući duhovno vođstvo i podršku. Vaše liderstvo u Bogosloviji u Prizrenu stavlja vas u ključnu ulogu u podsticanju međuetničke harmonije. Podsticanje dijaloga i saradnje između različitih verskih i etničkih grupa može značajno doprineti jačanju jedinstva i međusobnog razumevanja u našim zajednicama. Pozivam vas da podržite programe u zajednici i zajedničke projekte koji okupljaju ljude iz različitih sredina. Vaše propovedi i javni govori treba da i dalje naglašavaju važnost jedinstva, tolerancije i poštovanja za sve.

U tom duhu, nadam se budućnosti u kojoj će multietnički verski suživot postati norma na Kosovu. Zamišljam zajednice u kojima se verske razlike prihvataju kao snage, a ne kao izvori podela. U tom cilju, mogli biste da se fokusirate na stvaranje održivih programa koji edukuju o verskoj raznolikosti i toleranciji, podržavaju zajedničke projekte u zajednici i osiguravaju jednaku zastupljenost svih verskih grupa u lokalnom upravljanju.

Gledajući unapred, zamišljam Kosovo u kojem se multietnički suživot i verska tolerancija prihvataju. Redovni međuverški sastanci i interkulturalne inicijative mogu podsticati dijalog i saradnju.

Zaključujem ovo pismo sa nadom, zamišljajući budućnost u kojoj naši zajednički naponi neguju istinski harmonično i multietničko društvo na Kosovu. Uveren sam da sa našom zajedničkom posvećenošću možemo postići izuzetan napredak ka ovom vrednom cilju.

Hvala vam na vašem vremenu i pažnji.

Zoran Savić